ДЕРРИГАЧА МЕХКАШКАРА ПРОЛЕТАРЕШ, ВІАШАГІКХЕТА!

СЕРДАЛО

(«Свет»)

Советски Союза Коммунистически парте Нохч-ГІалгІайн обкома, Нохч-ГІалгІай АССР Лакхехьарча Советен Министрий Советен орган.
Орган Чечено-Ингушского обкома Коммунистической партии Советского Союза, Верховного Совета и Совета Министров Чечено-Ингушской АССР.

АРАДУВЛ 1923 ШЕРА ДЕНЗ

№ 142 (4155). ШИНАРДИ, 30 ноябрь. 1965 шу. Мах 2 кеп.

ХЬАЙБАШ ІАНГАРА ДАХАР— ЛОАРХІАМЕГІА ДОЛА ДЕКХАР

Семилетка чакхъяла юхейисача хана къаьстта бехктокхаме а сийлен а декхар кхоачашде дезаш ба фермай болхлой — хьайбаш Іангара дахар. Шоашта тІалаттар дика кхета а деш республика колхозийи совхозийи дукха фермаш дика кийчъеннай цу гІулакха.

Хьайбашта доагтІача бесса Іунал дарга царна кхоачамхиллал доакъараш кийчдарга, партІата а йІайха а помещенеш хиларга хьежжа леларгда пачхаьлкхенга хьайбай продукташ йохкилга а.

Укх шера дика къахьегама толамаш даьхад Ведана района колхозий хьайбаш леладераша. ИттлагІа ноябрь тІакхоачаш пачхаьлкхенга дулхи шурей йохкара шера план дикка тІехкхоачашъяьй цар. Цунга хьежжа дика кийчбеннаб лоаман района фермай болхлой хьайбаш Іангара дахара а. Іангара даккха дезаш кхо эзар бежани итт эзар устагІеи ба районе. Уж деррига хьайбаш хІанз дикача хьал тІа да. Из къаьгта хьагойт укх масало. Юкъера лаьрхІача хІара кхоабача Іаттагара денна 3,7 килограмм шура йоаккх цига. Вешта аьлча, ха шелъеннаяр аьнна дукха кІезигъеннаяц шура. Иштта болх бе хьайбаш леладерий вІаштІехьдоал шортта гІожа а моша а доакъар Іалашдаьндаь, еррига помещенеш ханнахьа дика кийчъяьндаь.

Хьайбаш Іангара дахара цІенхаштта терко яь кийчъеннай Сунженски районера Кирова цІерахча колхозагара дІа мел ийкха колхозаш а. Кхоачамхиллал Іалашъяьй йол, силос, кхыдола доакъараш, хІаьта царна лерттІа доал ду. Кхетамца вІаштІехьдаьккхад хьайбаш кхоабилга а царна гІулакх делга а.

Ер шу дика хиннадеце а республика цхьайолча колхозашкеи совхозашкеи хьайбаш Іангара дахара эша доакъараш кийчдаьд.

Цхьабакъда, цхьадола боахамаш да доакъараш Іалаьмате кІезига кийчдаь а хьайбаш Іангара доахаргдола помещенеш хІанз а тІехьа кийчъянза а. Масала, Наурски района Ленина цІерахча совхозе дІадахача шера хала Іангара даьхар хьайбаш. Бакъда, хІаьта а кхийттабац совхоза кулгалхойи специалисташи. Планах ялх эзар центнер гаргга кийчде дезача укх шера а кхо эзар центнер совгІа мара кийчдаьдац гІожа доакъар, 70 процент мара Іалашдаьдац моша доакъар,—хІаьта концентраташ а яц тоъал. Из бахьан долаш доаггІача тайпара детта доахан кхаба йиш яц совхоза доярка, цунга хьежжа кІезига я хьайоаккха шура а.

Іанна во кийчо яьй Наьсарен района совхозий фермай болхлоша. Доакъараш кийчдара торонех пайда ийцабац района совхозаша. Цудухьа доакъар кийчдара план кхоачаш ца ярал совгІа хьайбашта Іанна эшача боараме а уж Іалашдаьдац. Планах кийчде дезача гІожа доакъарах 59 процентi силосах 68 процентi мара кийчдаьдац. Юкъера лаьрхІача хІара хьайбанна нормах 18 центнер эшача 10,7 центнер мара кийчдаьдац гІожа доакъар, цу даькъе йол нормах 9 центнер эшача 5,3 центнер мара Іалашъяьяц, хІаьта 6 тонн эшача 4.1 тонн мара силос а еллаяц. Кийчдаь даьнна доакъараш а хьайбаш Іангара доахаргдолча моттигашка хьатІаэза даьннадац.

Цу тайпара кІезига доакъараш кийчдар а хьайбашта лерттІа гІулакх ца дар а бахьанце шура йоаккхилга лохдаь дукха боахамаш да кхыча районашка а.

Юртбоахама районии производственни управлене специалисташа, колхозийи, совхозийи кулгалхоша, хІанз ха дика латтача хана къаьстта терко е еза доакъараши чаи хьайбаша Іа доаккхаргдолча фермашка хьатІаозара а уж дика хьалдетта дІаоттадара а.

Хьайбашка лерттІа Іа даккхийтара боккхача лоархІаме да ца талхийташ а доа ца деш а уж лораделга. Аьлахи чахи аргІаш во дарах доакъар вардола а талха а доладеннад цхьайолча колхозашкеи совхозашкеи. Хала кийчдаь доакъар лерттІа доал ца деш дойта йиш яц. Телха доакъар тІера Іо а даьккха лерттІа бухь а боаккхаш юха тоаде деза аргІаш, хІаьта кхай тІа а фермашта юхе а латта доакъараш хьайбаша доадергдоацаш лораде деза.

Йоакхо е еза фермашка хьатІаденача доакъара учет яра, из лечкъа ца дайтара.

Кхоачамхиллал гІожа доакъар доацача цхьадолча боахамаша кхетамца пайда эц чахи аьлах юхейисача юкхехи. Уж ата а оаташ Іанарца кІаьд а деш концентраташ тІа а хьерцаш тел хьайбашта. Масала, Сунженски района «Победа» яхача колхозе силосаца цхьана чана запаривани ю, хІаьта иштта кийчдаь доакъар хьайбаша дика а дуъ.

Цхьабакъда, из гІулакх хІанз юкъедоаладаьдац Наьсарен, МалгІабика, кхыча районашка. Масала, гІожа доакъар эшачох 37 процентi моша доакъар — 50 процентi мара Іалаш ца даьча Ачхой-Мартана района «Лермонтовский» совхозе цхьаккха цех кийчъяьяц чана запаривани яра, доакъара дрожжевани яра. Цу лоархІамерча деша йоакхо ца ю боахамаш кхы а дукха да.

Колхозийи совхозийи специалисташа, шурий фермай болхлоша, берригача хьайбаш леладераша цІенхаштта терко е еза детта доахан къаьстта дика кхабара. Цу гІулакха эша комбикормаш, барда, жом маэшша хилийта беза.

Массане а дика кхетаду мел дукха доакъараш дар аьнна чудоахкаде йІайха моттигаш ца хуле хьайбаш Іангара даха а цар продуктивность лакхъе а йиш йоацилга.

Цхьабакъда, из кхетадойхьогІ Наьсарен районе. Укх шера 640 бежана лаьрхІа керда помещенеш хьалъе езаш бар наьсархой. ЦхьоалагІа ноябрь тІакхоачаш цхьаь цаІ помещени хьалъяьяц районе. Из болх тесса лелабу Грозненски района боахамаша а. 1720 моттиг йола помещенеш хьалъе езача хьалъяьраш 840 моттиг йола помещенеш мара яц. Керда гІирсаш хьалдара план 54 процент мара кхоачашъяьяц Гудермесски районо а. Ткъаь пхиъ эзар устагІана лаьрхІача помещенешта ремонт яь баьннабац Шелковской районе а.

Парте райкомаш, колхозийи совхозийи кулгалхой, гІишлошъераш оарцагІовла безаш а кхыха дІа ца йохийташ йистебаккха безаш а болх ба керда помещенеш хьалъелгеи йолаш йолчарна ремонт елгеи. Тахан-кхоана лоа а дилла Іа чІоагІделча юхаметтаоттаргдоацаш доккха зе кхетаргда хьайбай боахама, нагахьа санна уж балхаш сихха чакхдаьха ца доале.

Коммунистически парте XXIII-ча съезда накъа болхаш шерра яхь йоаржаьй республика хьайбаш леладераша. ИттлагІа ноябрь тІакхоачаш Даьхенга дулх дохкара шера план 91 процент кхоачашъяьй колхозашеи совхозашеи, хІаьта шура йохкара план — 93 процент. Вай хьайбаш леладерий еррига торонаш я шоашта хьалхашка латта бехктокхаме декхараш толамца кхоачашде а хьайбай продуктивность наьха санна лакхъе а. Цу гІулакха хІанз керттердар да хьайбашка дика Іа даккхийтар, царна шортта доакъари йІайха помещенеши хилийтар, хьайбашта лерттІа Іунал дар.

Из кхета а деш шоай болх кхетамца вІаштІехьбаккха беза хІара колхоза, совхоза кулгалхоша, ферма болхлоша, берригача хьайбаш леладераша.

«КОСМОС-98»—СИГАЛА

ТАСС-а ХОАМ

1965 шера 27 ноябре Советски Союзе сигалъяхийтай «Космос-98» яха аргІанара Лаьттан искусственни-спутник. Спутника тІа оттаяьй 1962 шера 16 марта ТАСС-о хьахкхайкаьча программага хьежжа космически аре дІахо тахка лаьрхІа йола Іилман аппаратура.

Спутник орбита тІа яьккхай укх тайпара параметраш а йолаш:

— юххьаьцца гобоаккха ха — 92 минут.

— лаьттан тІара эггара гаьнагІа йолча хана (апогеера) — 570 километр.

— Лаьттан тІара эггара гаргагІа йолча хана (перигеера) — 216 километр.

орбита оагІора ластар — 65 градус.

Іилман аппаратурал совнагІа спутника тІа я:

— 19.996 мегагерца частотах болх беш йола радиопередатчик,

— орбита элементаш нийса юстаргйола радиосистема.

— приборийи Іилман аппаратураи балха хьакъехьара даннеш Лаьттан тІа Іочутелара эша радиотелеметрически система.

Спутника тІа оттаяь аппаратура боаррамагІа болх беш я. Іочутелача информацена обработка еш я координационно - вычислительни центр.

НОХЧ-ГІАЛГІАЙ АССР ЛАКХЕХЬАРА СОВЕТ ГУЛЪЯРА ХЬАКЪЕХЬАРА НОХЧ-ГІАЛГІАЙ АССР ЛАКХЕХЬАРЧА СОВЕТА ПРЕЗИДИУМА УКАЗ

Нохч-ГІалгІай АССР Лакхехьарча Совета Президиумо **соцам бу:**

КхоалагІа хержача Нохч-ГІалгІай Автономни Советски Социалистически Республика Лакхехьарча Совета ворхІлагІа сесси 1965 шера 28-ча декабре город Грозне гулъе.

Нохч-ГІалгІай АССР Лакхехьарча Совета Президиума председатель И. АЛМАЗОВ.

Нохч-ГІалгІай АССР Лакхехьарча Совета Президиума секретарь Н. СЫЩИКОВ.

гор. Грозный. 1965 шера 27 ноябрь.

АРЕНАШ ХОЗЛУШ ЙОАГІА

Хьинар совдоахаш къахьег семилетка чакхйоалача Наурски механизированни хьун боахама коллективо. Хургйолча парте ткъаь кхоалагІча съезда сийленца накъа бахара яхье а баьнна дика къахьегама толамаш доах цар. Нов. Ситник Борис Григорьевич керте латтача цу хьун боахама коллективо дІабахача итт бетта план ханал хьалха кхоачашъяьй.

Дукха къахьег болхлошеи специалисташеи хьу тІайола майдаш шеръяра. Духхьала укх шера бІаьсти 971 гектара тІа дІаегІай хьуна культураш, планах 960 гектара тІа мара йогІа ца езача. ЧІоагІа лоархІаме да цу дІаегІача гаьнех 741 гектар хьу лелае чІоагІа хала долча Наурскии Шелковскойи районий колхозий лаьтташта егІа хилар.

Массаза санна лаьгІ ца болийташ беш ба бурунни аренашка хьу йогІара болх, хІана аьлча гаьнаша сецаю мух хьекхача хана меттахаювла гІум. Цу гІомаро хІалакду кхаш: цкъа из тІахьекхачул тІехьагІа элакови культураш дІае йиш йолаш хилац уж.

Наурски хьуна боахаме гаьнаш дІайогІача дика къахьийгар Н. В. Лыновас, Е. Я. Лыковас, Ф. С. Тюлягинас, Савельевски А. М. Кисляковас, П. М. Локтевас, П. С. Масловас, кхычар.

ТІагІертта болх беш ба трактористаш А. В. Синельников, А. В. Сизов, Забурунов, кхыбараш. Дика кхоачашду шоай декхараш хьу тедачар а. Норма массаза тІехкхоачашъю В. В. Белова, А. П. Парфенова, М. П. Андрианова, С. Ф. Ступникова, кхы дуккхачар.

Наурски механизированни хьуна боахама чуйоагІача коллективашта юкъе яьржача социалистически яхье хьалха латт нов. Мазаев Хас-Махьмада кулгалду Червленски хьуна боахам. Кердача техникаца дика Іалашбаьб из боахам.

Парте XXIII съезда накъа болхаш керда лакхара декхараш тІаийцад хьу лелаераша, уж шоашта кхоачашдулургхиларах тийша а ба уж.

Б. РОГОВ.

ДЕГАШ ГІОЗДОАХ

Хьинаре къахьег № 1 йолча хІамаш тегача фабрика коллективо. Массанена а йовзаш я цун продукци. Парте XXIII съезда сийна яьржача яхье а дика толамаш даха вІаштІехьдаьннад фабрика болхлой.

Ткъаь диълагІча ноябре, ялх ди ханал хьалха, кхоачашйир фабрика коллективо цхьайтта бетта план. Декабрь бетта чотах продукци арахецаш ба хІанз хІамаш тегараш.

— ТІанйца социалистически декхараш тІехкхоачашде еррига торонаш я тха, цу торонех бизза пайда а эцаргба оаха,—йоах шоллагІча участка кулгалхочо Невенченко Аллас. Из участок я фабрике хьалха латтарех цаІ. Кхы а хьалхагІа кхоачашъяьяр цу участка коллективо цхьайтта бетта задани.

Иштта кхоачашъяьй из задани коммунистически къахьегама нов. Дендеберя Нина керте латтача цхьайттлагІча участка коллективо а. Ткъаь кхоалагІча съезда сийна вахте а этта арахеца продукци дукхагІа а дикагІа а хилийтара къахьег цу участка болхлоша.

М. МАКАЕВА.

КЪАХЬЕГАМА

Лакха къахьегама толамаш а доахаш хьайоагІа Грозненски нефтемаслозавода нов. Гилядова кулгалдеча № 40 йолча установка коллектив. Коммунистически къахьегама сийлен цІи лелаеча установка технологаша 13-ча августа кхоачашъяьй мехкдаьтта продукци арахецара ворхІ шера план. Цу хана денз хьа 1966-ча шера чотах арахийца продукци эзараш тоннаш я.

Къахьегама темпаш кхы тІа а лакхъеш къахьийгар технологаша укх шера план ханал хьалха кхоачашъяра. Балха юкъе кхухьар дикагІйола опыт, бизза пайда эцар чурча кхоачамех, планахчул дукхагІа ремонт ца еш болх байтаб установкага. Цунга хьежжа лакха да даьха къахьегама толамаш. Шера план 11-ча ноябре кхоачашъяьй установка коллективо.

Керда социалистически декхараш тІаийцад установка технологаша КПСС XXIII-ча съезда сийна. ТІадоагІача шера хьалхарча квартала план 25 — 28-ча марта кхоачашъе лерхІ цар. Къаьстта дика болх беш ба технологаш Шевякин Александр, Петров Виктор, Волошин Алексей, Шахламов Николай, Горьковой Дмитрий, кхыбараш.

Сурта тІа: вокхагІвола оператор Шевякин Александри оператор Шахламов Николайи коачача парафина дикалга хьожаш ба.

И. Плиева сурт.

СОВГІАТАШ

Укх шера план ханал хьалха кхоачашъяра шерра социалистически яхь а йоаржаяь къахьегаш я Грозненски мехкдаьтта чакхдоаккхача завода установкай, смений коллективаш. Цу яхье хьалха латт Побереев Евгений Иванович керте латтача № 3 йолча установка коллектив. ВорхІ шера план 15-ча августе кхоачашъяьй установка технологаша.

Массехк шу да завода установкашта юкъе хьалхара моттиг лелаеш из хьайоагІа. Укх шера а из моттиг дІа ца хецара хьинар совдаьккха къахьег технологаша. Цудухьа вІаштІехьдаьннад сийрда продукци арахецара цхьайтта бетта план 11-ча ноябре кхоачашъе. Лакха къахьегама толамаш дахарах завода карара кара тела ЦІе байракх еннай цунна. Укх шера план иттлагІча декабре кхоачашъе лерхІ технологаша.

— Къаьстта доккхий хувцамаш хиннад тха производстве КПСС ЦК сентябрьски Пленум хинначул тІехьагІа. Цу Пленума решенеша дегаш гІоздаьха хьинар совдаьккхад хІара технолога, — йоах нов. Побереева.

Сурта тІа: оператор Бутенко Виктор, оператора гІончий Шевченко Юрий, Горбачева Клавдия, Федоров Александр.

И. Плиева сурт.

КИЙЧДУ

Пхийтта шу совгІа ха я В. Васильяна ГАРО заводе болх бу. Дика бовз цунна расточника болх. Укх шерралца цхьан станока тІа болх беш хиннав из. Дукха ха йоацаш керда станок еннай цунга болх бе. ХІанз шин станока тІа болх беш ва нов. Васильян. Цудухьа шоза лакхъеннай къахьегама овсарле, иштта лакхъеннай арахецача продукце дикал а. Хьалхара операцеш кхоачашъю къьнача станокаца, дІахо бу из болх кердачунца.

Заводе эггара хьалхарчарца коммунистически къахьегама ударник яха сийлен цІи елар цунна. ХІанз 1967-ча шера чотах болх беш ва нов. Васильян. ХІара сменах норма 180—200 процент кхоачашъю цо.

Сурта тІа: расточник В. И. Васильян.

И. ПЛИЕВА сурт.

МОСКВЕ ХИННА НОХЧ-ГІАЛГІАЙ ЛИТЕРАТУРА КІИРА ЧАКХДАЬННАД

МОСКВА. (Телефонаца). Ши ди даьккхар Российски Федераце писателий Союзе вай республика писателий произведенеш ювцаш. Цига дакъа лаьцар 29 саго. Царна юкъе вар поэт Василий Федоров, писательница Лидия Воронкова, критик Михаил Шкерин, дукха кхыбараш. Къамаьлаш дьраша лакха мах бир Ж. Яндиева, Р. Ахматовай, М. Мамакаева, И. Базоркина, А. Хамидова, У. Гайсултанова, кхычар произведеней. КІезига янзар Нохч-ГІалгІайчен поэташеи писателашеи теркалъе езаргйола цІенхашттара критически замечанеш а.

Шин дийнахьа произведенеш ювцара итогаш йир РСФСР писателий Союза секретара Ф. Таурина. По белгалдаьккхар, нохч-гІалгІай литература творчески лакхаленга додаш хилар. Цу цхьан ханна вай республика писателашта могадир нов. Таурина шоашкара дукхагІа дІадехаш хулга, эсала произведенеш кепа ца еттийтилга.

Писателаша С. Арсанова, Н. Музаева, М. Мамакаева, А. Хамидова, А. Ведзижева, А. Бокова баркал аьлар Москверча писателашта, поэташта, критикашта, журналисташта цар новкъосташха критика ярах, Нохч-ГІалгІайчен литератораштa цар новкъостал дарах.

* * *

Нохч-ГІалгІайчен писателаша выступленеш йир Люберцы яхача подмосковни городерча къахьегамхошта хьалхашка, Дзержинске цІерахча культура Дворецe.

Краснопресненски района №161 йолча массови библиотеке «Революце мурд» яхача М. Мамакаева романа хетаь читательски конференци хилар.

«Халкъий доттагІал» яхача журнала редколлегеца вІашагІкхийтар вай республика литератораш.

* * *

МОСКВА, 28 ноябрь. (ТЕЛЕФОНАЦА). Боккхача толамца чакхдаьлар Москвера Нохч-ГІалгІай литература денош. ЧІоагІа безаме вІашагІкхетар хилар вай писателий столицерча литераторашца а, студенташца а, московски предприятей викалашца а.

Кагий литражни автомобилаш еча московски завода кузнечно-прессови цехе выступленеш йир Ведзижева Ахьмаден Хамидова Іабдуласи. Цар шоай произведенеш йийшар, хІаьта цул тІехьагІа цеха слесара Початков Алексея дош дийхар къамаьл де. Цо йийшар «Тешама хьакъехьара баллада» яха шин поэма. Цунга чІоагІа уйла тІаяхийта ладийгІар Нохч-ГІалгІай республикера баьхкача хьаьшаша а кІалхарча фусам-даьша а — цу завода болхлоша. Вай писателий выступленеш хилар кхыча цехашка а. ВІашагІкъастача хана берригача вай писателашта совгІата завода памятни значокаш елар. Додача хин «Химки яхача порта болхлой коллектива хьалхашка шоай произведенеш йийшар Ж. Яндиева, Х. Эдилова, А. Ведзижева, М. Сулаева, Х. Ошаева, А. Бокова, Н. Музаева, переводчикаша А. Бондаревске, Г. Регистана, кхычар. Базоркин Идриса ешанзар шин произведенеш, цхьабакъда, цо Речникий библиотекана совгІата делар тІадаь памятни йоазув а долаш дола «ТІахьехам» яха шин книжка. Цо даьр дир Хамидова Іабдулас, Ахматова Раисас, кхыча писателашеи поэташеи.

Нохч - ГІалгІай чура баьхкача хьаьшашка моаршал хаттa баьхкар Химкински порта болхлоша шефство лелаеча школера пионераш. Цар совгІата делар «Москва цІерах канал» яха альбом, додача хин порта эмблема, знзаш.

Московски цхьан библиотеке хилар «Революцен мурд» яхача М. Мамакаева романа хетаяь шоллагІа читательски конференци. Цига дакъа лоацаш хинараша — дешархоша, студенташа, болхлоша, салташа, эпсараша чІоагІа дезаш а сий деш а дувцар нохч - гІалгІай литература, вай республика халкъ. Царна дика довз Къилбаседа Кавказе хинна революционни гІулакхаш, чІоагІа уйла тІаяхийта дувцар цар нохчий халкъа турпал — Шерипов Асламбек. Къамаьлаш даьраша белгалдоахар Корчагина Павелгара Іомалуш санна кагирхой цунгара Іомалургболча, цун никъ лелабергболча тайпара цунах язде дезаш хилар.

№ 601 йолча школерча дешархошца а «Пионерская правда» яхача газета редакце коллективаца а вІашагІкхийтта хилар писателаш У. Гайсултанови М. Лукини. Шоай творчески планаш йийцар цар. Школа дешархоша чІоагІа хоза даьшхар «Арби» яха У. Гайсултанова книжка, цар хьахьекхар Нохч-ГІалгІай республикерча цхьан школаца айхха бувзам оттабе ловш шоаш хилар.

27-ча ноябре литераторий Центральни цІагІа Іадика ювцаш вІашагІкхийтта хилар Москвера писателаши Нохч - ГІалгІайчен писателаши. ВІашагІкхийттача дакъа лоацаш бар вай литераторел совнагІа поэташ Рывенков Николай, Гатов Александр, Федоров Василий, Асанов Николай, кхыбараш.

Юххера шоаш чакхбоалаш Москверчен Нохч - ГІалгІайчен писателаша дош делар шоай творчески бувзамаш чІоагІде. Московски доттагІий каст-каста хьоашалгІа боагІилга, цун халкъа вахар довзилга, вай республика къаман литература айдара новкъостал делга дийхар Нохч - ГІалгІайчен викалаша.

Э. ЛИН.

ЧАКХДОАЛАШ ЛАТТ ГУЙРАН БАЛХАШ

Ка бола ялаташ чуэца доладича денз, цхьаккха ди ца доадеш, мукъмукъадаьнна кхаш оахар укх шера Ачхой - Мартана района «Лермонтовский» совхоза механизатораша. Агротехнически эггара дикагІча хана дІадийра гуйран ялаташ. Из бахьан долаш зябь ахара техника ханнахьа мукъаяьлар.

Шерра социалистически яхь а йоаржаяь зябь аха дІаболабелар совхоза механизатораш. Яхье яьннача отделенешта юкъе хьалха латташ хьаера нов. Устаева кулгалду № 4 йола отделени.

Еррига гусеничи тракторaш араяьлар отделене зябь аха йолаьча хьалхарча дийнахьа. Цу хана денз шин сменах бир цар болх. Отделене кулгалхоша вІаштІехьдаьхар дика болх бара эша хьалаш.

930 гектар зябь аьха, план кхоачашъяь баьннаб 4-ча отделене механизатораш. ХІанз берригa шоай теркам тІабахийтаб отделене кулгалхошеи механизаторашеи техникаеи юртбоахама инвентареи ханнахьа ремонт яра. Совхоза центральни усадьберча ремонтно - механически мастерскешка тоаеш латташ ялх трактор я отделенера. Укх деношка тоаяь яргйолаш я царех кхоъ.

Дика лел отделене юртбоахама инвентара ремонт яра гІулакх а. Бригадашка ю из. ХІанзле а тоабаьб укхаза 48 мекха, 12 тракторни культиватор, тоаде доладаьд нохараши сеялкаши. Лоацца аьлча тІехкхоачашъю юртбоахама инвентара ремонтяра график. Къахьегама лакха хьоькхамаш доах укхаза хьинар долча механизатораша Хасбулатов Махьмада, Маматиев Сайд-Эме, Чагаев СолтМурада, аьшкапхьар волча Гайрбеков Шепас, кхычар. Цар дош деннад хургйолча КПСС 23-ча съезда къахьегама дика совгІат дар духьа керда шу тІакхачалехьа отделенера еррига юртбоахама инвентарь тоаяь яккха.

Во лелац юртбоахама машинаши инвентари тоаяра гІулакх «Лермонтовский» совхоза кхыча отделенешка а. Къаьстта дика тоаю тІехьатосса инвентарь № 1 йолча отделене. Ханнахьа а дика а аьха даьккхад цу отделене зяба лаьрхІа дола лаьтта а. Цхьабакъда, цхьатарра дика чакхдаьккхадац из гІулакх еррига отделенешка. Лаьтта оахача хана дукха кхоачамбоацараш хиннад нов. Хатуева кулгалдеча № 2 йолча отделене. Цхьадола кхаш геттара во аьхар цу отделене, йовкъаш йитай, лерттІа аьхаяц цар йистош. Цул совгІа, 25 — 27 сантиметр кІоарга аха дезача 16—18 сантиметр мара ца оахаш 15 — 20 гектар хиллал лаьтта да отделене. Оахама юкъе йита йовкъаш дІайоахаш а кхай йистош тоаеш а ба отделене.

Уж гІалаташ дІадахара а техника тоаяра а сухал бе беза цар. Иштта вІаштІехьдаккха деза совхозе минеральнии моттигереи удобренеш кхашка дІайохкилга а.

Ам. ПЛИЕВ, тха собкор.

Дег тІара баркал

Сийлахь-йоккхача Октябрьски социалистически революце 48 шу дизарца дувзаденна Іалаьмате дукха телеграммаши письмоши кхаьчад КПСС Центральни Комитетага, СССР Лакхехьарча Совета Президиумага, СССР Министрий Советага вай мехка къахьегамхошкара, предприятей, учрежденей, колхозий, совхозий, гІишлоний коллективашкара, партийнии общественнии организацешкара, хІаьта иштта доазол дехьарча вежарашха йолча партешкара а, общественни организацешкара а, къаьсткъаьстача нахагара а.

ЦІей даькъала дувцаш а КПСС-еи СССР правительстваи чухьарчеи арахьарчеи политика лакха мах беш а я уж телеграммаши письмоши. Доазол дехьарча доттагІаша яхкийтача посланеш тІа иштта дика ловцаш доах Советски Союза халкъашта, Коммунистически партена, Советски правительствана коммунизм хьалъяра гІуланха тІа, массане а юкъара машар бахьан долаш, империализмана, колониализмана, неоколониализмана духьал, демократии социальни прогресси бахьан долаш, марксизма-ленинизма сийлахь-йоккхий идеяш йизза котъяхар духьа лоаттабеча къовсаме цар керда доккхий толамаш дахар а ловш.

КПСС Центральни Комитето, СССР Лакхехьарча Совета Президиумо, СССР Министрий Совето дег тІара баркал аал Советски Союза берригача къахьегамхоштеи организацештеи, вежарашха йолча партешта, доазол дехьарча организацештеи къаьст-къаьстача нахаи цар советски халкъа, КПСС, СССР правительства цІей даькъала дувцарахи динадар хилар ловш ловцаш дахарахи.

КПСС ЦЕНТРАЛЬНИ КОМИТЕТ | СССР ЛАКХЕХЬАРЧА СОВЕТА ПРЕЗИДИУМ | СССР МИНИСТРИЙ СОВЕТ.

Нохч-ГIалгIай АССР Лаккхехьарча Совета сесси

КАГИРХОЙ КХЕБАРА — ДУКХАГIА ЙОАКХО

ДIаяхача номер тIа оаха хоам баьча тайпара Нохч-ГIалгIай АССР Лаккхехьарча Совета сесси хилар.

Коммунистически парте, Советски паччахьалкхено, общественни организацеша вай мехка чIоагIа уйла тIайохийт кагирхой кхебара дешашта. Из бахьан долаш даим айлуш хьадоагIа кагийча наьхеи мехкарийи творчески хьинар. Царех цхьабараш дешаш, знаней лардаш караерзаеш ба, хIаьта вожаш къахьегама наькъа тIа баьнна, эггара хьалхара шоай производственни толамаш Даьхенна дIателаш ба.

Дег чухь дика хет вайна советски кагирхой дог гIоздаьнна, хьинар долаш, сийрдача ентузиазмах бизза болаш хьалкхувш латташ хилар.

Цхьабакъда, халахете а кхоачамбоацараш а да вай кхетама балха тIа. «Кхенза долча берашта юкъе зуламаш хилари царна доал ца хилари республикера дIадаккхара де дезарий хьакъехьара» дош Нохч-ГIалгIай АССР Лаккхехьарча Совета сессе оттадаро цIаькка а тешал ду кхувш йоагIача тIехьенна кхетам балара чIоагIа йоакхо еш хилара.

Докладчико Нохч - ГIалгIай АССР Министрий Совета председатела заместитела нов. **Т. Б. Кодзоевас** а содоклад яьча культураи халкъа образованеи дешашта йолча республика Лаккхехьарча Совета массаварча комиссе председатела нов. **А. Г. Золотухинас** а шоашта чухь духовни дIаьхел, моральни цIенал, физически унахцIенал цхьатарра тарвеш йолча лакхача нравственни идеалий уйланца кхебара болх дика вIаштIехьбаьккха хилар хьахьокхаш дола а дукхха масалаш доаладир.

Бераш, кхелета кагирхой кхебара дешаш дукхагIа теркалде яьнай вай республика къахьегамхой депутатий моттигера Советаш, шеррача общественносто новкъостал а деш. Дешара кхетама балхеи унахцIенон гIулакх чакхдоахача гIулаккхийи дешаш дукккхача районашка дийцад исполкомий заседанешка, улицийи кварталийи комитетий совещанеш яьй.

Берашта кхетам балара новкъостал ду школашта шефство лелаеча дукккхача промышленни предприятеша. «Красный молот» яхача машиностроительни заводе, Грозненски химкомбината, «Старогрознефть» яхача мехкдаьтта промыслови управлене, цхьоалагIчеи пхелагIчеи швейни фабрикашка берашта кхувш боагIарашта лаьрхIаи къаьстта уголокаш вIашагIъехкай. Цига хьажа йиш хул болхлой, специалистий, гIулакхерча наьха бераш дешарах мишта кхет, цкъаза дешархоша шоаш дувц шоай гIулакхаш мишта лел, дийнахьара шоай режим, салоIам мишта вIаштIехьбаьккхаб, и кх. дI. Телха оамалаш йолаши урокашта тIера дувлаши мел дола бераш учете ийца а да, царех хIаранеца болх беш а ба. Производственни коллективашта юкъе сий долаш болча наха цу цхьан ханна берашта дувц планаши тIайийца социалистически декхараши шоаш кхоачаш мишта ду.

Дешархойи кагирхойи коммунистически мировоззренех лерттIа кхе йиш яц, йоах докладчика нов. Кодзоевас, керда саг хьалкхевара керттера формех йолча, массе оагIорахьара кхетам луча творчески общественно-пайданерча балхашта уж юкъе ца язача. Шерра-шера дукхагIа хул зIамигача сага моральни сибата, цун сакхетамаи оамалаштеи Советски общества хьалхашка уттаду декхараш, цудухьа цхьаккха дича а мегаргдолаш дац зуламерен хийра йолеи уйлаш а дIаяхача замах юхедиса во гIулакхаш а кагирхой сакхетам чу дахар, цхьацадола кхувш доагIа бераши кагий нахи общества духьаларча наькъа тIа оттар, хIаьта цкъаза зуламаш дар а. Бераш доал доацаш хиларцеи царгара дувлача зуламашцеи къовсам лоаттабара гIулакха боккхача лоархIаме да массанега а, декхар хилара тарра, бархI шера дешийтилга, шоллагIча шера чубусараш ца хулийтилга, кагирхойи кхувш боагIараши шоай ханнахьа балха оттабелга, тайп-тайпара хьехамаш делга.

Массанега а дешийтара закон кхоачашдара чIоагIа уйла тIайохийт партийни, советски, профсоюзни, комсомольски организацеша, республика халкъа образоване органаша, общественносто, цхьабакъда, хIаьта а кхоачамболлаш еш яц из уйла.

1964—1965 дешара шера, белггала йоацача даннех, республике дешара юкъеозанза 92 бер дар, хIаьта дешара шу чакхдалалехьа общеобразовательни школашкара дIаваьлар 1230 саг. Дешархой къаьстта дукха дIабийннаб Урус-Мартана, Грозненски, Наурски районий школашкара. Бераш дешара юкъеозара гIулакх тоаденнадац укх шера а. Масала, Урус-Мартана районе 1965 шера цхьоалагIча сентябре, цхьаккха бахьан а доацаш деша ца доагIаш дисар 360 гаргга бер, хIаьта Ачхой-Мартана районе цхьаккха бахьан а доацаш школе данза дар 422 бер.

Цу гIулакхаша хьахьокх дукккхача районни городскойи исполнительни комитеташа, халкъа образоване органаша, общественни организацеша берашка дешийтара дош кIезига теркалдеш хилар, школай балхага ца хьожаш, берашка дешийтанза дарг ца хиларей уж хьалкхедарей гIулакха шоай декхар кхоачаш ца деш болча даьшта-ноаношта шоашта тIера бехктокхам дIа ца бовзийташ хилар.

Бакъда, кхы тайпа масалаш доаладе йиш йолаш а да вай. Массанега а дешийтара Закон кхоачашдара гIулакха дикка болх баьб Ножай-Юрта, Ведана, Наьсарен, гор. Грознерча Заводской районашка а кхыча моттигашка а. Укхаза вIашагIъехкай школашкара дешархой дIабувргбоаца гIулакх вIаштIехьдоаккхаш йола тешшаме актив а хинна вIашагIкхийтта массаза болх бу депутатски посташ, квартальни комитеташ, дай-ноаной комитеташ, пионерски комсомольски организацеш.

Укх тIеххьарча шерашка городскойи районни къахьегамхой депутатий Советий исполкомаша, министерстваша, управленеша, дукккхача предприятей кулгалхоша кIезиг дукха тоалаьд кхувш боагIарашкеи кагирхошкеи дешийтара гIулакх.

Къонача кадрашцара болх дика вIаштIехьбаьккхаб «Грозне фта», «Грознефтехимзаводы» яхача объединеней дукккхача предприятешка. «Красный молот» яхача заводе (кагирхой балхаш тIа дIанийсбара шера план укх шера 1 октябрь хьатIаотташ кхоачашъяьй), «Чечингстройтранс» яхача автотранспортни объединене. Цига хIара къона болхло опыт йолча производственникага Iомаве дIалу, хIаьта ялх бутт баьначул тIехьагIа цунна квалификационни разряд а лу. Беррига кхувш мел боагIараш общеобразовательни школашка деша багIа, кагирхой политически дешара системе Iомалуш ба, дукха ба художественни самодеятельностаца хьаштдолаш а. Цунца цхьана дукхха моттигаш я предприятейи организацейи кулгалхоша кхувш боагIараши кагирхойи цхьаккха бахьан а доацаш балха дIайийбе ца туташ. Из да сихха дIадаккханза даргдоаца цIенхашттара кхоачамбоацар.

Республике, берригача мехка а санна, дукха хIамаш карагIаьнна кагирхой профессионально-технически образоване система дегIайоалаяра. Цу системерча училищашка укх тIеххьарча шерашка дукха эзараш квалифицированни болхлой кийчбаьб промышленностеи гIишлош яреи тайп-тайпарча доакъошта. Производстве болх беш болча царех дукккхачар къахьегама овсарле лакхъяра, тIадилла гIулакх коммунистически хьисапе леладара хьокхам тел.

Цхьабакъда, аланза даргдац профессионально-технически образоване цхьайолча дешара заведенешка дешара-кхетама болх вIаштIехьбаьккхара юкъе хIанз долча кхоачамбоацарий хьакъехьа. Къаьст-къаьста кхетама болх кхоачамболлаш бац дешархошта юкъе, къаьстта а частни квартирашка Iеш барашта юкъе. КIезига бIарг локх училище боацача хана цар леладеча гIулакхашка. Дукккхача мастерашеи преподавателашеи кIоаргга тахкац дешархой сенца хьашт да малагIча говзалца безам ба, цар бытовой хьалаш а дезала юкъе царна лу кхетам а, йоагIача тайпара йоакхо яц, къахьегамахи шоаш хержача профессехи доккхал дергдолчеи из езаргйолчеи уйланца хьалкхебац деша багIараш, кIезига хьож училищаш йистеяьха баьннарашта эшшаш дола къахьегамеи бытовойи хьалаш хилийтарга.

Къахьегамхой депутатий Советий цхьайола исполкомаш, предприятейи гIишлонийи кулгалхой, профсоюзни комсомольски организацеш кIезига хьож кагирхой къахьегамеи къахьегама законодательство лораяреи дешашка, царна кхетам баларгеи лерттIа чуIе моттиг а бытовой хьалаш а хилийтаргеи, дукхха моттигаш я цар специальносташка хьежжа царна болх Iалаш ца беш, боагIаш бола кхетама болх бац царца. Цу доллача хIамаша предприятешка дIатарбалийтац дукхха къона болхлой.

Из болх къаьстта во лелабу «Чечингсельстрой», «Чечингводстрой», «Грозпромстрой» яхача тресташка, «Грознефтехимзаводы» яхача объединене, цигара дIа а бувлаш геттара дукха болхлой дIаух. Кхы дикагIа латтац гIулакх юрташкара училищаш яьха баьннараш балхаш тIа дIанийсбара а.

Ер шу доладеннача ханна Наурски района «Терский» яхача совхозе хьожабаьбар училищаш йистеяьха баьнна 27 саг механизатораш, царех дукхагIбараш балхаш тIара дIабахаб. ХIаьта ховш ма дий, Тийркал декхьарча вай боахамашта кадраш чIоагIа эшилга!

Доккхий кхоачамбоацараш да профтехучилищаш йистеяьха баьнна мехкарий балхаш тIа дIатарбеча а. Моттигерча Советий исполкомаша, профсоюзний комсомольски организацеша, предприятей кулгалхоша цIенхаштта уйла тIаяхийта еза мехкарий балхаш тIа дIанийбареи къона болхлой шоай балхаш тIа чIоагIбалийтареи дешашта.

Бераш тIехьа да воацаш лелийтилгеи цар зуламаш делгеи дIадаккхара гIулакха доккха дакъа кхоачашде къахьегамхой депутатий районнийи городскойи Советий исполкомашкарча берий гIулакхашта йолча комиссешка. Цхьабакъда, цу комиссех дукккхачар шоай керттера декхараш кхоачашдац. Милице, прокуротура, суда органашеи кагирхой гIулакхашта йолча комиссешеи лерттIа бувзам лоаттабац шоайла, къахьегамеи массанега дешийтареи хьакъехьара законодательство телхаеш болча кулгалхоша леладу гIулакхаш могийт царна дукккхаза а.

Спорт чIоагIа лелаеш хиларца белгалъяьнна республикеи городи лоархIаш я Нохч-ГIалгIайчеи цун столица Грозныйи. Вай дукха ба башха-дика физкультурникаши спортсменаши — футболисташ, волейболисташ, легкоатлеташ, художественни гимнастика мастераш. Физкультураи спортивни обществайи коллективашка доккха дакъа лоац кагирхоша.

Цхьабакъда, де йиш яраши де дезараши дукхха а дукхагIа да. ХIанза а лерттIа вIаштIехьбаккханза ба вай кхувш боагIараш спортивни секцешкеи кружокашкеи юкъеозара болх. Республика яц къаьстта стадион, хIаьта долаш долча спортивни гIирсах а бизза пайда эцац респспортсоветой спортивни организацешеи берашцеи кхувш боагIаращцеи занятеш яра.

Къахьегамхой депутатий моттигерча Советаша халкъа образоване органаша, профсоюзни комсомольски организацеша болх эсала бу берашеи кхувш боагIарашеи шоай мукъа ха йоаккхача моттигашка, бешамашка, паркашка, ковнашка. Ханна боккхагIа болча дешархошта лаьрхIа туристски лагерь яц республике.

Белгалдаккха деза, аьлар нов. Кодзоевас, республика культурно-воспитательни учрежденеша а иштта берашта юкъера кхетама болх эсала лелабеш хилар. Республика городашкеи юрташкеи кинофильмаш кIезига хьувкх бераштеи кхувш боагIараштеи, цу тIа а каст-каста хьувкх цар ханий башхалонашка хьежжа доаца кинофильмаш. ХIанз а моттигаш я бераш сайрийнарча сеансашка ухийташ. Берашца беча балха геттара кIезига юкъеух творчески союзаш, театральни коллективаш, Iилмани технически организацей, учрежденей болхлой.

ТIеххьара ший къамаьл чакхдоалаш докладчика цIаькха а белгалдаьккхар: Советаша, ерригача общественни организацешеи коллективашеи уйла дукхагIа тIаяхийтанза яргьяц берашеи кхувш боагIараштеи кхетам балара, цар быти салоIами вIаштIехьбаккхара, царга дешийтара, кагирхой обществана пайдана йолча занятешеи къахьегамаи юкъеозара.

* * *

Пренеех эггара хьалха къамаьл ду депутата **Эпендиева**. Кхувш йоагIача тIехьенна кхетам балар, йоах оратора, лоархIаме гIулакх да. Боккха болх бу Грозне цу даькъе.

Дешаш 52899 бер а долаш йола 59 юкъара дешар хьеха школеи 5923 дешархо вола 14 болхлой кагирхой школеи я городе. Школай педагогически коллективаша дикка балхаш ду дешара гIулакхи кхувш йоагIача тIехьенна кхетам лулгеи тоадара.

Дешарах кхета бераш 93.7 процент а долаш чакхдаьлар 1964—1965 дешара шу. Дукккхача педагогически коллективаша творчески бу болх, балха керда формаш лерхI. Кружокел совгIа технически а теоретически а конференцеш я школашка. №№ 3, 9, 15, 20,49 йолча а иштта кхыча дукккхача школашка а общественно - политически темаех диспуташ ю. Цу тайпарча конференцехи диспутехи боккха пайда боал.

Города ерригача школашка болх беш дай-ноаной комитеташ я, даьшцеи ноаношцеи педагогически темаех беседаш ю, лекцеш еш. 1965 шера цу тайпара лекци 500 йийшай.

ДукхагIа йолча предприятешка вIашагIъехкай школашта гIонна йола советаш. Дика болх бу иштта советаша «Старогрознефта» НПУ, нефтемаслозаводе, кхыча предприятешка.

Цхьабакъда, гIулакх иштта дале а вай ала йиш яц кагирхошта кхетам балара болх дика лел, аьнна. Да эшаш дола гIулакхаш тоъал да городе хIанз а. Кагирхой харцахьа лелаш, аморальни гIулакхаш леладеш моттигаш я. Из Iалаьмате во да.

ХIана нийслу цу тайпара гIулакхаш? Уж нийслу кхетама болх лерттIа вIаштIехьа ца баккхар а даьшеи ноаношеи шоай берашка бIарг ца лакхар а бахьан долаш. Даьшцеи ноаношцеи болх бац духьала школашка мара. Профсоюзни организацеша, предприятеша, учрежденеша лерттIа йоакхо яц берашта кхетам балара гIулакха. Корта бохо малар мелар, харцахьа гIулакхаш леладар санна дола дIаяхача замах юхедиса во гIулакхаш доахкаш а хул дезал. Цу гIулакхашца къовсам лоаттабе беза общественносто. Уж кхоачамбоацараш дIададаха деза. Оаха дех городе кхы а кхо школа, берий спортивни майда яр. ДукхагIа теркам тIабахийта беза кхувш йоагIа тIехье кхетаяра.

Трибуна тIа ва депутат **Габисов**. Эггара дукхагIа нах бахача юрташкарча районех цаI я Урус-Мартан, йоах ораторо. Цудухьа тха дукха ба болх беш а дешаш а бола кагирхой. ГIалат хургдац царех дукхха а дукхагIа бараш унахцIена, во гIулакхаш ца доахкаш, уйла дика йолаш, къахьегам безаш, коллективизм йоаллаш ба аьлча. Цхьабакъда, кагирхошта юкъе нийслу хIаман уйла йоацараш, общественни нормаш телхаераш, тунеядцаш, хулиганаш, дердайнараш, аполитични уйлаш йола нах. ДIаяхача замах юхедиса во гIулакхаш дIадаланза хилар, кхетама болх лерттIа лелабеш ца хилар бахьан долаш да из. Кхы а сомду уж кхоачамбоацараш лакхарча классашка деша дагIача берашта культурно салаIа моттиг ца хиларо.

Цудухьа чIоагIа уйла тIаяхийта езаш гIулакх да школаша лерттIа болх бергбола хьалаш вIаштIехьдахар. ТIадоагIача шера дукха классни цIенош хьатIаде дезаргда тха районе. Кхоачашъяьй 1965 шера тха районе керда школа хьалъе йолае аьнна йола РСФСР Министрий Совета постановлени. Укх деношка КПСС обкомагареи Министрий Советагареи декхар даьд оаха Урус-Мартана районерча школай болх тоабара чIоагIа лоархIаме дола дешаш къоастаде аьнна, тхоай декхара жоп даларга догдоахаш а да тхо.

Бераша харцахьара гIулакхаш леладеш моттигаш я тха районе. Цо хьахьокх партийни, комсомольски, советски организацеша, халкъа образоване органаша, школаша профилактически болх ледара беш хилар. Цхьабола дай-а ба шоай бераш кхетадара гIулакх тесса леладеш. Школа, юрта Совето, милице органаша аларах шоай бераша фу леладу хьажац уж. Масала, деша туташ вац Оалхазара кIоатарара 1949 шера ваь Абоезит Ильясов. ВоI во лел хьа аьлча, Мичурина совхоза тракторист волча цун дас аьннад: «Са-м лаи цунна де хIама, дIа а ийце оашош кхетаве из». Из саг ший декхар кхетадеш вац. берага хIара деша бIарг лакха безилга хац цунна.

Цхьаькха а йоах цу тайпарча гIулакхаша — цхьайолча школай, цар хьехархой берий даьшцеи ноаношцеи бувзам бац, цар балхаш деча организацешкара ханнахьа гIо дехац.

Берашца беча балха юкъера кхоачамбоацараш дIадаха деза, кхувш йоагIача тIехьенна кхетам балара гIулакха юкъера формализм цIенъяь дIа а йоаккхаш. Урус-Мартана партийни организаце де мел дезар дергда наьха сакхетам лакхбара.

Бакъдув кхувш йоагIача тIехьенна коммунистически кхетам балара гIулакха бокъонца йоакхо яц вай яха новкъост Кодзоева, йоах ше къамаьл де волалуш Гудермесски горисполкома председатела заместитела нов. **Жунова**. Гудермесе 14 школа я, шиъ юкъера дешара заведени я. Городерча кагирхоех 67 процент болхлой ба. Царна юкъе болх бара эша хьалаш дац тха. Клуб ца хилар бахьан долаш балхаш юкъах дус тха.

Дукхазза уйлаш яьй оаха кагирхой предприятешкара дIаухаргбоаца гIулакх мишта де деза яхаш, амма даь дукха хIама дац. Кхоачамболлаш болх бац кагирхошта юкъе ВЛКСМ горкомо а.

Укх шера горсовета сессе дийцар кагирхошта юкъера болх тоабара дош. Педагогически коллективашка а дийцад берашцара болх тоабара дош. Цхьадола гIулакхаш даьд из болх тоабара. ЧIоагтIа теркам тIабохийт оаха дешаш доаца кхувш доагIа бераш балха дIаэцийтара, царна юкъера культурни болх тоабара. Кагирхой сайренашка къахьегама ветеранаш а бехаш царга къамаьлаш дайт, кхы балхаш ду.

Машиннаькъа отделене йиш я спортплощадка, волейбольнии футбольнии площадкаш хьалъйита. Цо торо хулийтаргья кагирхощцара болх тоабе.

Гудермессерча машиннаькъахоша болх дика бой а тха йоакхо кIезига ю. Масала, Грозне дукха а культурно-бытови учрежденеш, наха чубаха цIенош, школаш, больницаш хьалъю. ТIеххьарча шерашка Министрий Совета ахчах цхьаккха школа, берий учреждени яьяц Гудермесе. Городе хьалъяь хинна школа педагогически училища студенташта общежити е дIаеннай. Из дика да. Цхьабакъда, школа эшаш я.

Педагогически училище дешаш болча кагирхоех а 183 саг мара вац общежите, вожаш квартирашка ба бахаш. Царца культурни болх бе хала да. Цудухьа чехка хьалъе еза педучилища студенташта общежити.

Шерра йоаржаяь коммунизм хьалъеча хана, йоах ше къамаьл де волалуш Наьсарен райисполкома председатела нов. **Кодзоева**, къаьстта лоархIаме гIулакх да кхувш йоагIача тIехьенна коммунистически кхетам балар. Оаха тхоай районе чIоагтIа теркам тIабахийта бу из болх.

Школай коллективаша хIара денна бу берашца, берий даьшцеи ноаношцеи болх. Всеобуча законах деша дагIа деза деррига бераш дешаш хилийта а, дешаш е балха доацаш цхьаккха а кхувш воагIа саг ца хилийта а лаьрхIад оаха. Цу гIулакхага хьожаш комиссеш я тха. Цар деша ца дагIа бераш гучадоах, тIаккха уж е деша е балха хьожаду. ХIанзле дешара хьадаьнна хинна дикка бераш профтехучилище деша а предприятешка балха а хьожадаьд.

Школашка дешаш долча берашта юкъе хадданза бу педагогически коллективаша кхетама болх, къаьстта теркам тIабохийт 8—11 классашка деша дагIача берашта юкъе беча балха. Цар беседаш ю, дешархошта йола правилаш Iомаю, кхы балхаш ду.

Уж бахача моттигашка а бу оаха кагирхошца болх. Предприятешка, организацешка профтехобразоване школашка кхыметтел индивидуальни болх а бу тха районе, спорта юкъеоз. Къаьстта комитеташ я из болх беш.

Кагирхошта юкъера болх тоабара доккха новкъостал хургдар нагахьа санна ерригача юрташка болх беш клубаш яларе. Наьсаркерте, Пхьилекъонгий-Юрт санна йолча йоккхача юрташка болх беш клубаш яц. Оаха дех цу шин юрта клубаш хьалъе новкъостал дар.

Республика профтехнически образоване управлене начальника нов. **Решетникова** дувц профтехобразоване системе дешархошта юкъе беча кхетама балхах. Тха училищашка деша багIарех 80 процент 15 шерагара 18 шерага кхаччалца ха йола кагийнахи мехкарийи ба. ДукхагIа бараш 8 класс яьккха ба царех. Дукха ба царна юкъе дIахо деша безам боацаш школашкара хьабаьнна кагирхой а. Цу гIулакхо дикка лакхбу профтехобразоване системе болх беча педагогий дешархошта кхетам баларах бола бехктокхам.

Нов. Решетникова белгалдоаккх шоай системерча дукккхача педагогаша, мастераша из болх дика ка а йоалаш беш хилар. Царна хов дешара а кхетама а болх дика латтача, успеваемость лакха йолча, дисциплина телхаеши аморальни гIулакхаш леладеши моттигаш кIезига хулга.

Училище барах боалаш бац кхувш боагIача кагирхошта юкъе бу болх. Из бе беза училищел ара, цо болх беча, из вахача, лелача. Аморальни гIулакхаш дукхагIа йолча хана ше вахача метте, доттагIашца леладу цо. Из дицалийта йиш яц. Цар вахаре харцахьарча гIулакхашта моттиг хургйоацаш бе беза царнара болх, къахьегам безаш хургболаш кхебе беза уж.

Кагирхошца беш бола болх тоабара хьакъехьара массехк предложени йоалаю нов. Решетникова. Къаьстта а теркам тIабохийт цо нах бахача моттигашка, доккхача цIеношка кагирхошцара кхетама болх тоабара де дезарашта.

Профтехобразоване система болхлоша, йоах оратора, цу ерригача формаех пайда а эцаш бергба кагирхошта юкъера кхетама болх.

Дош лу депутата **Бурмистровна**. Вай парте чIоагIа теркам тIабахийта леладу кхувш йоагIача тIехьенна кхетам балара гIулакх. Кхувш боагIача наха юкъера харцахьара гIулакхаш цIендаь дIадахара эша хьалаш хьадаьд вай мехка. Цхьабакъда, бераша аморальни гIулакхаш леладеш моттигаш хIанз а нийслуш я.

Школай кулгалхоша, педагогически коллективаша таххац цу деша бахьанаш, деша дагIа бераш хьанца хул школера арадаьлча, цар бытови хьалаш, уйлаш, оамалаш мишта хьажац. Цудухьа я цхьайолча школашка бераш харцахьа лелаш моттигаш.

КIезига уйла ю деша дагIача берий, кхувш боагIача наьха культурно-просветительни учрежденеша а, цудухьа мукъача хана баха моттиг йоацаш бус уж. Бакъахьа хургдацар теш, йоах оратора вай кагирхошта культурно салаIа моттиг нийсийча, уж художественни самодеятельноста, спортивни балха, кхыча дикача гIулакхашта юкъе эзача? Цо дикка новкъостал дергдар кхетама болх тоабара.

Профилактически болх бара а бераш коммунистически уйла йолаш хьалкхедара а школашта новкъостала предприятейи учрежденейи профсоюзни организацешка, къахьегамхой депутатий Советий исполкомашка, цIеношкарча комитеташка комиссеш вIашагIъехк. Уж декхарийла я берий творчески инициатива, къахьегама самодеятельность дегIайоалае, цар салоIилга вIаштIехьдаккха, шоай берашка ца хьожача даьштеи ноаноштеи воздействи е. Цхьабакъда, цхьайолча моттигашка цу комиссеша бокъонца болх бац. Геттара ледара я Октябрьски райисполкома комиссеш.

Комиссей болх беркате ца хилара бахьан да цар общественностаца лерттIа бувзам ца хилар, цунгара новкъостал ца дехар.

Уж кхоачамбоацараш кIезигагIа хургдар, нагахьа санна моттигашкарча Советий исполкомаша цу балха дикагIа уйла йора, шоай комиссей балха тIахьожам лоаттаборе. Духьал из бахьан долаш да Грозненски, Наурски, Урус-Мартана районашка берий гIулакхашта йолча комиссеша болх ца бар.

Кхувш йоагIача тIехьенна кхетам балар вай дерригача халкъа гIулакх да, цудухьа ерригa общественность оарцагIъяккха еза коммунизме яхаргйола тIехье хьалкхеяра.

Кхувш йоагIача тIехьенна коммунистически кхетам балар, — йоах депутата **Голыгина**, — парте ленински комсомола хьалхашка оттадаь керттера декхар да. Республикерча дукхагIа йолча организацеша шоай беррига низ тIабахийта къахьег из декхар кхоачашдара.

Республика комсомольски организаце ший пленуме оттадир кхувш йоагIача тIехьенна коммунистически кхетам балара дош. «ДIаяхача замах юхедисараштa духьал — чIоагIа къовсам» яхача девизах дийцар из дош, хIана аьлча из къовсам мелбалийтача ды лелабераш хьов.

Обкома пленум хинначул тIехьагIа райкомий пленумаш хилар. Цар дикка новкъостал дир кагирхощцара болх тоабара.

Республика комсомольски организацеша кагирхошца беча балха керда формаш лех. Цар пайда эц къахьегама лагераш, дешархой производственни бригадаш санна йолча формаех. Гудермесе кхувш боагIача нахах латташ отряд я берашеи кагирхоштеи юкъерча балха вIашагIъелла. Тхо гIерт 8 класс ца йоаккхаш цхьаккха зIамига саги йоIи ца дита.

Кагирхошта юкъера болх тоабара чIоагтIа лоархIаме я юрташкара культурно-просветительни учрежденеш. Цудухьа цу тайпара йола гIишлош ударни а лоархIаш уж хьалъю комсомольцаша. Наурски, Шелковской, цхьайолча кхыча районашка культурни балха эшаш дола дика хьалаш вIаштIехьдаьхад комсомольцаша.

Кхувш боагIача нахаца оаха беча балха юкъе дукха кхоачамбоацараш а да. Цхьабола кагирхой е дешаш а е болх беш а бац. Уж балха дIанийсбе беза.

Дикка болх бу комсомольски организацеша предприятешка болх беш болча кагирхошта юкъе а шоай квалификаци лакхъе, деша новкъостал ду царна. Цхьабакъда, цхьайолча организацеша новкъостал дац цу гIулакха.

Кагирхошта кхетам балара балха юкъе дакъа лаца деза предприятей, учрежденей кулгалхоша а, хIана аьлча шоай коллективай воспитателаш ба уж.

Доккхий декхараш латт школьни комсомольски организацешта хьалхашка. Уж оарцагIъяла еза успеваемость лакхъяра, шоллагIча шера классе чудусаш бераш ца хилийтара. Укхаза а лаха еза керда формаш.

Тоабе беза спортивни болх, дукхагIа чубоалабе беза цига кагирхой.

Ше къамаьл де йолалуш просвещене Министра заместитела нов. **Скородумова** белгалдаьккхар сессе дувцаш дола дош просвещене болхлошта къаьстта лоархIаме хилар.

Сессе просвещене министерства адресах хинна критика нийса я. Дукха да тха балхаца кхоачамбоацараш. Всеобуча закон кхоачашдац, школашкара бераш дIа а дувлаш сайрийнарча школашка ух, цхьадараш геттара дIаух. Дешаш доацача берий а балха а доацаш сайрийнарча школашка ухача берий а дукха мукъа ха я. Цу хана бераша фу ду хьежа еза школа, да-нана, общественность.

Школай болх тоабара чIоагтIа лоархIаме да школайи кхыча берий учрежденейи материальни база тоаяр. Данза даргдоацаш хIама да кхаь сменах болх беш цхьаккха а школа ца хилийтар. Иштта лоархIаме да моттигашкарча партийни советскии организацеша дикагIа школа йоакхо яр.

Берашта юкъе бу культурни болх, школана арахьара болх тоабара эша хьалаш хьаде деза. Грозне хила еза берий стадион, берий парк, берий кинотеатр. Уж учрежденеш яларе берашцара болх тоалургбар, йоах оратора. Къаьстта лоархIам болаш да бер хьожа картина цо кхетадеш а цун сакхетам лакхбеш а хилар. Беро нийса кхетаде йиш йолаш дац хIанз вай кинотеатрашка боккхийбарашца цхьана бераш хьежа «хьалхара безам» яхар санна дола картинаш.

Вай материальни база мелла тоайой а гIулакх хургдац дай наней бера гIайгIа еш ца хуле. Ховш да берашта кхетам луча дезала лоархIам боккха хилар. Даси нанаси бера уйла ергйола гIулакх де деза, цар цун уйла елга царгара хьа а дехаш. Бера дезал мишташ, цунна даси нанаси малагIа хьокхам, кхетам лу хьожаш хила еза школа а общественность а.

Школашта новкъостала йола советаш я городе вIашагIъехка. Цар болх тоабе беза, уж хьажа еза дезала бера кхетам мишта лу, хIара дезала юкъе латта хьал ха деза царна. ШерагIа йоаржае еза предприятешка педагогически пропаганда. Из е еза хьалхе а язъяьча шпаргалках а ца еш, дувцачох массава а кхетаргволаш.

Трибуна тIа ва депутат **Кузнецов**. Цо дувц цхьайолча предприятей коллективаша, школаша, даьша-ноаноша кхувш боагIарий бокъонца йоакхо еш ца хиларах. Нагахьа санна, йоах цо, бераша фу леладу, цар уйлаши оамалаши миштай ха дезараша шоай декхараш лерттIа кхоачашдоре харцахьа гIулакхаш леладергдацар бераша.

Цхьайолча моттигашка мукъача хана салаIара кагирхошта эша хьалаш вIаштIехьдахац вайцига. Е уж бахача а, е балха болча а хьажац мукъача хана кагирхой фу деш хул, даьшеи ноаношеи, комсомольски организаце, общественносто царна тIахьожам лоаттабац. Цо белгалдоах общественни организацеш, предприятей, учрежденей, школай коллективаш кагирхой харцахьарча новкъа ца балийтара оарцагIовла декхарийла хилар. Бераш лерттIа хьалкхедара хьакъехьара дезала бехктокхам чIоагIбе беза, йоах оратора. ДукхагIа дола харцахьа лела бераш даьх е наьнах къаьста, дезал бехача наьха бераш да. Къаьстта лакхбе беза берашта кхетам балара хьакъехьара комсомольски организацей лоархIам, тоабе беза берий гIулакхашта йолча комиссей болх а.

Дош лу Шаьла райисполкома председатела заместитела нов. **Сардаловна**. КIезига болх бац тха районе, йоах оратора, всеобуча закон чакхдаккхара, кхувш боагIарий мукъа ха сакъердаме хилийтара, царна кхетам балара. Советий берий гIулакхашта йола комиссеш я болх беш, дикка къахьег цу гIулакха школай коллективаша. Всеобуча закон чакхдаккхара къаьстта дика новкъостал ду пионерски посташа, школай болх тоабара хьинаре оарцагIъяьннай комсомольски организацеш а.

Цхьабакъда, тха районе кхувш йоагIача тIехьенна кхетам балара гIулакх дика латт ала йиш яц. ХIанз а моттигаш нийслу тха районе бераша харцахьара гIулакхаш леладеш. Цу тайпара массехк дош дийцад укх шера райисполкома берий гIулакхашта йолча комиссе.

Октябрь бетта общественносто дакъа а лоацаш райсовета сессе дийцад кхувш боагIарашта юкъера болх тоабарах дола дош. Цига белгалдаьхар из болх тоабара де дезараш. Района ерригa общественность оарцагIъяьккхай оаха кхувш йоагIача тIехьенна кхетам балара.

Депутата **Татаева** йоах, культура болхлоша кхетаду ерригача общественностаца цхьана шоаш кхоачашде дезача керттерча декхарех цаI кхувш йоагIа тIехье коммунистически уйла йолаш хьалкхеяр долга. Цар дикка болх бу цу даькъе. Юрташкара 93 а йолаш, 123 берий библиотека я республике. Республикера хIара кхоалагIдола бер цигара книжкаш дешаш да.

Боккха болх бу библиотекаша берашца. Цар болхлоша В. И. Ленина вахарах лаьца беседаш ю берашца, партеи правительстваи решенеех вай мехка коммунизм хьалъярах дувц. Тайп-тайпарча темаех конференцеш, выставкаш ю библиотекашка, вай республика промышленностеи юртбоахамеи толамаш дувцаш, къамий доттагIаленна хетаяь гойтара агитаци кийчъю кхы балхаш ду.

Дукха да республике дика культура цIенош. Цар доккха новкъостал ду школашта бераш культурана юкъе оза. Сунженски, МалгIабикерча, Урус-Мартана культура цIеноша берий лектореш яхкай, самодеятельни кружокаш вIашагIъехкай. Культура цIеношеи клубашеи кагирхошта лаьрхIа сайренаш ю, лекцеш еш.

Площадкаш тIа, культура паркашка спортивни ловзараш ду, кхы гIулакхаш ду. Музыкальни школашка дилла болх бу музыкальни группаш вIашагIъехк. Цу группаша предприятешка лекцеш еш, беседаш ю.

Цхьайолча предприятешка самодеятельноста группаш вIашагIъехк. Масала, «Красный молот» яхача завода клубе 80 беро дешаш йола общественни хьисапе болх бу музыкальни школа хьайийлай. 2500 совгIа бер да республика музыкальни школашка дешаш.

Дешара заведенешка дика болх бу изобразительни искусствай музей я. Цун болхлоша лекцеш ешилга вIаштIехьдоах, экскурсеш ю, кхы гIулакхаш ду. Болх беш я дIа-юха уха выставка. Укх шера хьалхарча 9 бетта 42 эзар деша дагIа бер хиннад цу музее.

Берашта эстетически кхетам балара дикка болх бу искусства учрежденеша: утренникаш ю, спектаклаш уттаю кагирхошта. Берий художественни самодеятельноста новкъостал ду.

Цхьабакъда, оаха берашца беча балха юкъе доккха кхоачамбоацараш да. Культура министерства кхоачашдаьдац, обкома бюрое шийна хьалхашка оттадаь, берашта юкъера болх тоабара хьакъехьа декхараш. Ледара къовсам лоаттабу культучрежденеша дIаяхача замах юхедисача зуламерча гIулакхашца. Эсала новкъостал ду берий самодеятельноста халкъа творчества цIено.

Беррига низ тIабохийтаргба культура болхлоша шоай балхацара кхоачамбоацараш дIададахараи кхувш йоагIача тIехьенна коммунистически кхетам балараи.

ДIахо къамаьл даьча унахцIено лораяра министра нов. **Индербиева** дийцар кхувш боагIарий унахцIено лораяра медицински болхлоша беча боккхача балхах.

Эггара тIехьа къамаьл дир депутата **Дорохова**. Партийни, советски, профсоюзни, комсомольски организацеша боккха болх бу кагирхошта коммунистически кхетам балара, йоах оратора. Дукха а дукхагIа бола вай кагирхой боарам боацаш мутIахьа ба Коммунистически партена, социалистически Даьхенна. хIаьта коллективизм, пролетарски интернационализм, патриотизм, къахьегама турпалал санна дола дика гIулакхаш доахкаш а ба.

Царна юкъера цхьабараш харцахьара гIулакхаш доахкаш хилар, из вай школаша, комсомольскии пионерскии организацеша, производстве беча кхетама балха юкъе доккха кхоачамбоацараш хилар, цхьаболча даьшеи ноаношеи шоай берашта кхетам балара гIулакха лерттIа терко ца яр да. Тахан сессе депутаташа деча къамаьлех а гуш да городий, районий, юртий къахьегамхой депутатий Советий исполкомаша, боахамийи общественни организацейи кулгалхоша, просвещенеи профтехнически образованеи органаша, партийни организацеша, кхыча органаша кхувш йоагIача тIехьенна кхетам балара хьакъехьара парте шоашта хьалхашка оттадаь декхараш ледара кхоачашдеш хилар.

Общественни организацеша машар лелабу берашта кхетам балара хьакъехьара шоай декхар кхоачаш ца деча даьшцеи ноаношцеи. Къаьстта во латт кагирхошта кхетам балара гIулакх Грозненски, Сунженски, Наурски, Шаьла, иштта цхьайолча кхыча районашка.

ДIахо оратора йоах, общественни организацеш, ерригa коллективаш декхарийла я уж дIакъахкаргбоацача тайпара хьаькъалца кагирхошта юкъе болх бе, царга харцахьа гIулакхаш ца леладайта, цар вахар довза. Къаьстта теркам тIабахийта беза дешаш боаца кхувш боагIараш балха дIанийсбара. Вайна ха деза сага кхетам зIамига волаш денз бала безилга. Бера хана ше деш дола хIама бакъахьа да, харцахьа да хац сага, из воча нахаца дIаккхета а мег. Кагирхой даим лоро беза, цар фу леладу, уж хьанца хул, цар уйлаш миштай а хьожаш.

ХIара культура учреждене бе беза кхувш боагIарашца кхетама болх. Тоабе беза берашца болх беча комиссей болх, кхувш боагIарий къахьегама хьалаш миштай хьожаш тIахьожам лоаттабе беза. Беррига низ тIабахийта беза кхувш йоагIача тIехьенна коммунистически кхетам балара.

Дика хоамаш

ХЬУВКЪАМА ЛАРД ЙОЛЛ

ХьатIадоагIача шера хьувкъама чIоагIа йоакхо ю Наурски района «Россия» яхача колхоза къахьегам-хоша. Цар хIанззехьа 3000 гектар зябь аьхай. Овсарле лакха йолаш къахьийгад трактористаша Н. Гладилина, М. Кротова, кхыбараша.

Парте XXIII съезда сийна шоайла социалистически яхье а баьнна смен-ни нормаш тIехкхоачашъю цар.

ХIанз сихдаь цIенду дIаде лаьрхIа фу. Из цIендара болх дика вIаштIехьбаьккхаб лакха говзал йолча ялат кхедеча коммуниста Минаев Василий Трофимович керте латтача бригадо. БIаьсти дIаде лаьрхIача фух кхоалагIдола дакъа цIендаьд цар хIанзле. Къаьстта дика къахьийгад Баева Агрепинаси Сорокина Марияси, кхыбараша.

Р. БОГДАНОВ.

ЛЕКТОР-АГРОНОМ

ВорхI шу совгIа ха я Михайлов Алексей Давыдовича юртбоахама болхлошта юкъе пропагандиста болх бу. КIоаргга чулоацам а болаш бIаьш лекцеш йийшай цо тайп-тайпарча аудиторешка: кхашкарча станашка, духхьала ара кхай тIа. Цун лекцеш массайолча хана колхоза ваʼарца ювзаенна я. Юртбоахама болхлошта дика новкъостал ду цар.

«Путь к коммунизму» яхача колхоза коартолаш лелаераша дика пайда ийцар лакха хьувкъам кхебарахи агротехникахи лаьца Михайлов Алексея йийша лекцеш. Дика накъа даьлар кхашкарча болхлошта цо лекцешца даь хьехамаш.

Лекцей тематика тайп-тайпара хул Алексей Давыдовича. «Тхов тиллача лаьтта тIа баьца дааараш кхедар», «Агротехникеи хьажкIий лакха хьувкъам кхебари» иштта кхыча темаехи я Сунженски района юртбоахама производственни управленерча агронома нов. Михайлова еша лекцеш. Массайолча хана кердадар юртбоахама юкъекхухьаш, керда дика мел дар юртбоахама болхлошта дIадовзийташ хила веза агроном, — йоах Алексей Давыдовича.

Цахаддаш лекторски болх лелабар бахьан долаш «Знание» яхача общества республикански организаце грамота еннай Михайлова.

В. ГОРБАТЕНКО.

ДИКА ЛЕЛ ГIУЛАКХАШ

Урус-Мартана района «Красноармейский» совхозе дика чакхдоахаш латт гуйранара балхаш. Агротехнически дикача хана 3400 гектара тIа дIадийра цига гуйран ялаташ. Царех хIара гектара тIа 150—200 килограмм суперфосфат тессай, цул совгIа 0,8—1 центнер аммиачни селитр тосс. ХIанзлехьа 3100 гектара тIа тессай из.

Дика вIаштIехьдаьккхад совхозе зяба лаьтта оахилга а. Планах аха езар 3530 гектар йолча аьхар 3350 гектар я, из болх укх гарггарча шин-кхаь дийнахьа чакхбаргба, — йоах механизатораша. 25—27 сантиметр кIоарга оах цар лаьтта, оахам тоадара нохараштa тIехьатайсад макхаши катокаши.

Дицдалийтац боахаме моттигера удобренеш кхашка дIакхахьара гIулакх а. 1800 тонн ширдаьнна кхо диллад хIанзле совхоза кхашка. Денна 12—13 трактор хул из болх беш. Яхье баьннача механизатораштa юкъе хьинаре къахьегаш ба трактористаш В. Осмаев, Ш. Нантаев, А. Айдамиров, А. Исраилов, кхыбараш. Укх гурахьа а Iай а 15—16 эзар тонн ширдаьнна кхо кхашка дIадихьа Iодилла лерхI цар.

П. КУНИЕВ.

ЛАКХЪЕ СОВХОЗИЙ ЭКОНОМИКА

Боахамий экономика чIоагIъяра тIеръяаьча КПСС ЦК мартовски (1964 шу) Пленума решенеша а цул тIехьагIарча партеи правительстваи сацамаша а деташ айдаьча республика колхозийи совхозийи къахьегамхоша укх шера дика толамаш даьхад.

Ялат, шекара свекла, гидуаргаш, сомаш, комсаш яхара хьувкъам лакхбар бахьан долаш торо хиннай ялат, шекара свекла, сомаш, комсаш кийчъяра пачхьалкхен план кхоачашъе, хIаьта хьайбай продукташи баьца дааараши пачхьалкхенна дIадалара план кхоачашъе гарга да.

Дахача шерашкарчул дикагIа болх фу вай совхозаша укх шера. Продукце единица яккхарга дIабода къахьегами доакъари дикка кIезигдаьд. Дахача шера хиннача нийсдича шурий центнер яккхара 9,4 процент, доаханна дозал тIакхетара 7,1 процент, хьакхарчашта — 11,1 процент кIезигбеннаб хIара сага денна лаьрхIа бола къахьегам.

Iалаьмате дукха доакъар дIадохийте а хIанз а кIезига дозал тIакхет совхоза доаханна. Планах доаханна дийнахьеи буси тIакхета деза дозал 385 грамм яр, хIаьта ийс бетта дийнахьеи буси тIакхийттар 274 грамм мара яц, хьакхарчашта планах — 309 грамм тIакхийтар.

Растениеводствеи хьайбай боахамашкен дийннача толамаша совхозий экономика дикка лакхйир. Нагахьа санна дIадахача шера совхозаша 4550 эзар сом зе даь дале, хIаьта зенаш деш йола совхозаш ткъаь йиъ а хиннаяле, укх шера совхозашка 605 эзар сом мара зе а хургдац, хIаьта зе деш йола совхозаш вурийттанега кхоачаш кIезиг а лургья. ДIайолхача материалехи средствaехи лерттIа пайда эцара, къахьегам дикка вIаштIехьбаккхара продукци совъяккхара боагIаш бола тIахьожам лоаттабойя укх шера зе деча боахамашта юкъе хургъяц «Шалинский», «Надтеречный», Мичурина цIерагIа совхозаш.

Совхозий директорашеи, экономисташеи, керттерча специалисташеи пачхьалкхен средствай кхомбарца, отраслей балха анализ ярца дика вIаштIехьбаьккхаб цхьацайолча совхозашкара болх.

Массайолча совхозашка хIаппа яц аьнна, вIашагIъехкача экономически анализа общественни бюрошеи экономически советашеи доккха новкъостал ду экономически болх дIабахьара. Царна кулгалду дукхагIа йолча хана керттерча специалисташа, цхьацайолча хана совхоза керттерча бухгалтераша.

Шийй болх дика лелабу «Южный», «Старо-Юртовский», «Братский», массехк кхыйолча совхозашкарча экономически анализа бюрос. Цу совхозашка хIара бетта растениеводстваи хьайбай боахамийи балха анализаш йийца ца Iеш транспортни парках а автотранспортах а дикагIа пайда эцарах дола дешаш а дувц.

Масала Надтеречни района «Братский» яхача совхозе автотранспортах дикагIа пайда эцарах дола дош экономически анализа бюро дувцача хана гучадаьлар, автомеханика нов. Сайдулаевеи шофераша Умаров Ахьмадеи Висаитов Султанеи шоай гIулакха машинаш лелаяь хилар. Из бахьан долаш 154 сом кIалхьождир царна.

Экономически болх чIоагIбаларах Гудермесски района «Дружба» яхеи Грозненски района «Старо-Юртовский» яхеи совхозаш укх шера пайда луш хилар, хIаьта тоъал кIезигделар «Ингушский», «Красноармейский» совхозашка хулаш хинна зе а.

Дог гIоздоаккх хьайбай продукташ яхара дIадода доакъари къахьегами дукхагIа йолча совхозашка дикка кIезигдаларо. Къаьстта дика лел доакъар кходар Грозненски района № 1 йолча шурий совхозе. Укхаза ийс бетта яьча итогех цхьа центнер шура яккхарга планах 1,3 центнер доакъара единица дIаяхийта езача цхьа центнер мара яхийтаяц, доаханна цхьа центнер дозал тIакхетийтара нормах 10,5 центнер доакъара единица дIаяхийта езача 5,8 центнер яхийтай.

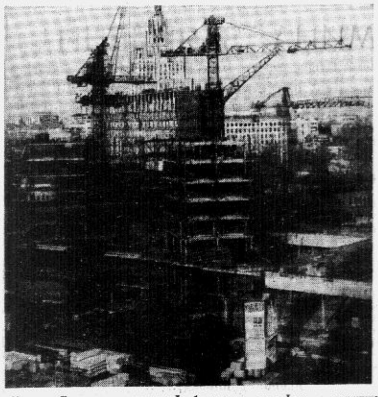
Цхьабакъда, из массанахьа а дац. «Красноармейский», «Самашкинский» совхозашка ийс бетта хьайбай продукце центнер яккхарга дIабода къахьегами доакъари дукхагIа да дахача шера цу хана хинначул, бакъда дийнахьеи буси тIакхета дозал цхьан боарам тIа латт. Цу гIулакхо хьагойт растениеводства болхлоша кхоачамхилла даргIара доакъар ца кийчделга, хIаьта зооветперсонала доаггIача тайпара хьайбаш кхоабилга вIаштIехьдаьккхадац.

Совхозашта чIоагIа зе хул хьайбаш доврах. Духхьал ийс бетта ерригача совхозашта хинна зе 606 сом да. Из дIаьхха хургдола зе юхаметтаоттадалла ахча дар.

ХIанз КПСС ЦК мартовски (1965 шу) Пленумо укх гарггарча шерашка ерригa совхозаш йизза боахама расчеташ тIа яхара дош оттадаьча хана экономически балха боарам лакхбанза дарг-доацача кхаьчад. Шийх тийша дIаеннача отрасле экономика хар кIезига да хIанз специалиста, кхетамца а майрра а вахаре юкъекхахьа еза цар уж знанеш, юртбоахама продукци дукхагIа яккхарга дIайолха ахчани материальнии ресурсаш кхое а еза.

Боахамашкара экономически болх чIоагIбе, экономически знаней школаш вIашагIйохка, юртабоахаме хьалха латтараши звено кулгалхойи дукхагIа юкъе а озаш экономически конференцеш дIакхахьа еза хIара боахаме. Цу балха цахаддаш терко е декхарийла я производственни управленеш.

В. СИДОРЕНКО,
юртбоахама министерства планово-экономически отдела начальник.

Москве, Калинина проспектагIа хьалъеш латт ВIаши юкъерча Экономически новкъосталий совета здaней комплекс. Керттерча кхаь даькъах латташ хургья комплекс: СЭВ-а членаш дола мехкий представительстваштa, Секретариата, стандартизаце института лаьрхIа йола 30-зза вIаштIаръяь административни корпус; исполкома заседаней залаш, конференц-зал, ресторан чухургйола стилабата корпус; СЭВ-а гIулакхашта Москве ухача болхлошта лаьрхIача гостиница 13-зза вIаштIаръяь корпус.

Комплекса объем 300 эзар кубически метр хургья. Из гIирс хьалбеш латтача хана вIашагIйохка езаш я 4 эзар тоннага кхаччалца болата конструкцеш, алюминиеви сплавaех яь 300 тонн конструкцеш.

Сурта тIа: Москве, Калинина проспектагIа хьалъеш латтача СЭВ-а здaней комплекс.

А. Сергеева-Васильева сурт. АПН.

ГIИШЛОШЪЕРИЙ ТОЛАМАШ

Грозненски форда районе ядача №№ 24, 25 йолча кварталашка къахьегаш ба № 9 йолча гIишлой-монтажни управленерча коммунистически къахьегама цхьоалагIча участка болхлой. Республике эггара хьалха яьккхар цу участко коммунистически къахьегама сийлен цIи.

Цхьайолча гIишлой коллективашка хозаш хул материалаш ца тоъарах, болхлой квалификаци лоха хиларах план кхоачаш ца еш йисай яхаш. Ужжамо дешаш вIалла хозаргдац шоана цхьоалагIча участке. Кхоане лоархIаш мара оттаяц укхаза оттаеш йола план. Иштта сентябрь бетта денз Iалашде болабеннаб уж 1966 шера эшаргдола гипсоплитови плакаташ, столярни изделеш, пиломатериалаш, хIана аьлча ха йиш яц Iан замалахь хаоттам мишта хургба, цул совгIа, Iай халагIа а хул материалаш тIаоза.

ЧIоагIа йоакхо ю укхаза гIишлош ю кадраш кхеяра гIулакха а. Боккъала говза специалисташ а хинна дIаэттаб участке Iомабаь кхерамзлен техника инженер К. Колесникова, мастераш В. Хаванскийи А. Кудиноваи, хIанз техникумашкеи институташкеи деша багIа Р. Ремизова, Токарева, В. Ляпин, нормировщик М. Тихонова, дуккха кхыбараш а. Республика массайолча гIишлошка къахьегаш ба укх участке говзал Iомаяьраш кхыча гIишлой-монтажни управленешкареи профессионально-технически училищашкареи ухийт нах гIишлой говзал караерзае.

Кердадар тохкаш, шоай балха юкъекхухьаш хьайоагIа дуккхача хана денз из коллектив. Шоайла вIаши гарга йолаш йола говзалаш Iомаяра чIоагIа пайдане дола гIулакх республике эггара хьалха дIададоладаьр я цу участка коллектив.

Коммуниста нов. И. Димова кулгалдеча каменщикий бригадера хIара саг 4—5 балха говзал Iомаяь ва. Лакхъеннай къахьегама овсарле, хIара бетта план кхоачашъю 138—145 процент.

ПхелагIа шу да участкерча бригадашка боахама расчет лелаю. И. Димов, Л. Кузнецов, И. Кузьминов керте латтача бригада коллективаша боахама расчет юкъейоаларах кхоъяь кирпишк, маркхал, столярни изделеш тоъаргъяр кхаь этажах латтача цIенна.

Цхьаькха а лоархIаме кердадар юкъедоаладир участка гIишлошъераша шоай балха. Цар вIашагIъеллар общественни тIахьожама комисси.

Дукха ха я участкера кулгашца беш хинна болх дIабаьнна.

Участке къахьегаш я пхиъ комсомольско-кагирхой коммунистически къахьегама сийлен цIи лелаю бригада. Участка берригача болхлоша ялх сахьата кхоачашъю денна норма, хIаьта ворхIлагIча сахьата цIенош сихагIа даь дахара бу болх.

Ала дисад сентябрь бетта ворхI шера план 109 процент участка коллективо кхоачашъяь хилар. ТIайийца хиннача декхарашка хьажа а хьежа кхы а 64 квартирах латташ дола ши цIа керда шу хьатIакхачалехьа эксплуатаце дIадала соцам баьб гIишлошъераша. Иштта кийчлуш ба цхьоалагIча участка къахьегамхой парте ткъаь кхоалагIча съезда сийленца накъа баха.

Ш. МАХМУДОВ,
тха штате воаца корреспондент.

ЦХЬАДАРАШ КАРАГIДАЬННАД, ЦХЬАБАКЪДА...

ХIара бетта шура яккхара задании из пачхьалкхенна дIаялара плани телхаеш хьабаьхкар Советски района «Новая жизнь» яхача колхоза хьайбаш леладераш.

МалагIча хьала тIа да хIанз а хьайбаш? Из хар духьа колхоза хьайбаш леладеча пхе участке дахар тхо.

Йоккха-Варанды яхача участкерча 89 Iаьсах 30—35 процент гIелденна да. Царна концентратаща подкормка юкъ-юкъе мара лац.

ХьажкIех даим ишк яха, аьнна, зоотехника Байрамов Амхада енна распоряжени кхоачашъяц склада заведующе, хIаьта юкъ-юкъе подкормка яларо боаггIача тайпара пайда лац.

Сюжи яхача участкерча деттача доаханах 40 процент а геттара гIийла да. ВIалла ца могаеча тайпара, томараш а йолаш хьажкIаш ехк укхаза доаханна.

ЗIамигача-Варандереи Харсенойереи помещенешкара дIайиккхача хьайбаша Iа доаккхаргдола помещенеш дукхагIъяраш кийчъяьй укхаза.

Тхо хиннача дийнахьа хьайбаша Iа доаккхаргдолча 310 тонн гIожа доакъари 75 тонн гIадамаши мара хьатIаденадацар. Юхедиса доакъар ши километр гаьна да. Во лел Йоккха-Варанды яхача участке хьайбашта хий меладара гIулакх а. Хий меладу пийш кхоачаш яц, хоттала ух Iаьсий. Хьагучох хьайбай йоакхо яц укхаза. Хьайбаш леладераштa эша хьалаш Iалашдац. СалоIаш деша газеташ, журналаш дац.

Дахача шераца нийсдича укх шера колхозо шура дукхагIа яьккхай. Пачхьалкхенга шура, дулх, кхыйола юртбоахама продукташ йохкара шера план кхоачашъеш я колхоз. Даьчох кхоачамбаь сатийна багIа укхаза.

А. МАГОМЕТОВ.

ДОАКЪАР ХУРГДА

Укх шера гурахьа ялаташ дIадера йола план 20 октябре кхоачашъяь баьннаб Надтеречни района «Минеральный» яхача совхоза механизатораш.

100 гектара тIа «Безостая-1» яхача элита фух дола кIа дIадийнад укхаза. Цул совгIа, 495 гектара тIа цхьоалагIча репродукцех дола кIи фу а дIадийнад совхозо.

Ахпара хьисапе кийчдаьча лаьтта тIа дIадийнад гурахьа дув ялаташ. Укх шера совхозе хьатIадоагIача шера хургболча хьувкъама аха лаьрхIа лаьтта 2745 гектар мара йоацача хIанзле йиъ эзар гектар зяб аьхай. Планал тIех аьхача зяба тIа цхьан шера ювш йола баьцаш дIаюврге.

«Минеральный» яхача совхоза даьгIенашкеи цонашкеи хайра буц хилац. Йокъал лаьттача 1965 шера гектара гIара 2,5 центнер мара йол ялацзар. ТIаккха цхьан шера ювш йола баьцаш дIайийнача цонашкара юкъера лаьрхIача 35,5 центнер йол хьекхар. ХIаьта цхьайолча участкашкара 40 центнерал совгIа а йоалар йол. Хьайбай дукхалга хьежача 1966 шера пхи эзар тонн йоли кхоъ ах эзар тонн концентраташи кийчъе езаргья.

Цудухьа совхоза кхаш леладераша кIезига буц хула Терски дукъ гурахьа аха а аьха, бIаьстан юхье ши эзар гектара тIа, цкъа дIайийча цхьан шереи дуккхача шерашкей хулаш йола, баьцаш дIае лаьрхIад. Цу гIулакха лаьрхIа 20 ноябре 1260 гектар зяб аьхай совхоза механизатораша. Шин сменах болх беш лаьтта оах трактористаша. Пхе-ворхI дийнахьа зябь аьха баргба трактористаш.

ДIадахача шерашка доакъар кхоачамбалла ца хилар бахьан долаш чIоагIа хало эзар совхоза хьайбаш леладераша. ХIаьта тIадоагIача шера-м шортта юкъара хьайбашта метта совхозе къахьегаш болча наьха хьайбашта йол хьожае а аьттув хургба совхоза.

ДикагIа лел совхоза цхьоалагIча отделене зябь ахара гIулакхаш. Хьалхле Л. Сайдулаев бригадир волча бригадо лелаю.

Доккха новкъостал даьд совхоза «Старогрознефть» яхача объединене. Цу объединене совхоза яйта «С-100» аха пхи трактор совхозе ялаташ чуйицача денз кхаш оахаш хилар Октябра цIей хьатIадалица.

ДIадахача шера 280 эзар сом зе хиннадар совхоза. ХIаьта, укх шера хIанз а рентабельни хила аьттув баьнабац совхоза. Бакъда, рентабельни хилара гарга-м гIертай из.

И. БУЛДЫГИН,
«Минеральный» яхача совхоза керттера агроном,
С. МАЙСИГОВ,
тха собкор.

АГИТАТОРАШ — ТЕШАМЕ ГIОНЧИЙ

Агитатораш хьакъоастабеш, дIанийсбеш, кхетамца кхебеш боккха болх бу тIеххьарча шерашка город Грознерча предприятей, учреждeней, гIишлоний партийни организацеша.

Хадданза терко а еш, партийни организацеша агитаторашца уж кхетамца кхебеш беча балхах боккха пайда боалаш хилар хьахьокх дукхача масалаша.

Агитаторашца хан-ханнахьа семинараш, инструктивни совещанеш еш, мехка чурча а дунен халкъашта юкъерча а гIулакхех уж дIакхетабеш, вахарчухь лоархIамегIа дола дешаш царна дIахьалхадоахаш, хIаьта агитаторашка гIолла берригa къахьегамхой а царех дIакхетабеш болх беш я Грозненски крекинг-завода, «Красный молот» завода парткомаш, локомотивни депо партбюро, «Старогрознета» НПУ кIоарга бурув тохача контора партбюро, кхы дуккха партийни организацеш. Наха юкъе беча политически балха бизза мах а беш, кердача декхарашка хьежжа цун идейни боарам лакх а беш хьайоагIа уж партийни организацеш. Цудухьа укхаза дукхагIа болча агитатораша шоай коллективашка беш бола политико-кхетама болх чIоагIгIа пайда боалаш а производственни планаш кхоачашъяраи, коллектива гIулакхаш тоадараи накъа боалаш а ба.

Цхьа ха яр Грозненски локомотивни депо тепловозаштa йоккхеи подъемочнии ремонт еча цехе тепловозаш ремонте латтилга нормал тIех долаш, хIаьта периодически ремонте 120 процентагеи, подъемочни ремонте 190 процентагеи кхоачаш а дар из.

ХIанад из иштта? Фу да духьал латтар? Мишта тоадергда гIулакх тепловозаш ремонте латтилга нормал тIех хургдоацаш? Цу хаттараша сатем боабаь вар къона коммунист, цеха агитатор Мельников Александр.

Тепловозаш ремонте дукха латтара бахьанаш леха волавелар агитатор. Къамаьл дир мастераца, ремонтни группай болх техкар. Къаьгга кхеталуш дар — кагийча ремонтни группаша цехе ритмично болх белга вIаштIехьдалийтацар — цхьацайолча группаша болх беча хана, вож группаш бе болх боацаш хулар. Цу тайпара хьал дIахо ла йиш йолаш дацар.

Агитатора Мельникова цеха кулгалхошта хьалхашка оттадир кагий группаш вIашагIа а теха комплексни бригада яра дош, хIаьта болхлошца цу хьакъехьа беседа йир. Агитатора дагадехар массане а могадир.

Комплексни бригада вIашагIйолларо торо хилийтар слесарий смежни говзалаш Iомае. Масала, электрика дизелиста говзал Iомайир, дизелисташа — электрикий говзалаш.

ХIанз цехе доацаш дIадаьннад тепловозаш нормал тIех ремонте латтилга, хIаьта цудухьа нормал кIезигагIа латт уж цига. Из да дика вIаштIехьбаьккха наха юкъера кхетама болх лелабарах агитатора цов. Мельникова карагIдаьнна цхьаькха пайдане хIама.

Боккха болх беш ва агитатор ремонтникашта юкъе укх депошка, КПСС ЦК сентябрьски Пленума решенеех уж дIакхетабелга хьалха латта опыт царна юкъе дIайоаржаярца цхьана тардеш ду цо. Масала, Къулбехьен-Малхбузен машиннаькъа Гребенко яхача депо коллективо ремонтни балхий эффективность лакхъяра хьакъехьа дIадоладаьча патриотически гIулакхах дIакхетабу агитатора шоай коллективера ремонтникаш, хIаьта къахьегама хьокхамаш кхы а совдахара уж оарцагIбоах.

Иштта хадданза а масса хана теркам беш а нахаца беш бола кхетама болх зехьа бовц. Ремонтни цеха коллектив депо хьалха латтарех я, къахьегама дисциплина дика йолаш я, хIаьта коммунистически къахьегама цIи яккха къовсаме яьннай из. Наьха къахьегама дисциплина тоаеннай, производства культура лакхъеннай.

Цу тайпара масалаш кхы дуккха а доаладе йиш я. Цар хьахьокх уйла тIа а яхийта агитатораш кхетамца кхебеш бу болх чIоагIгIа пайдане болга.

Цу гIулакха къаьстта йоакхо е еза партийни организацеша хIанз массово-политически болх кердача декхарашка хьежжа эргабаьккха тоабеча хана, КПСС Централни Комитета сентябрьски Пленума решенеш хIара къахьегамхочунга дIакхоачаеш, хургйолча КПСС XXIII-ча съезда дикача хьокхамашца накъа баха къахьегамхой оарцагIбоахача хана.

Агитатора болх толамца дIабодаш а бизза пайда луш а хургба, нагахьа санна агитаци вахарца айхха ювзаенна, революционни теоре чIоагIача ларда тIа латташ хуле. Из да агитатор теоретически кийчо йолаш, политическии общеобразовательнии дешар дийша волаш, парте политикахи, цо мехка а халкъа а хьалхашка увттадеча декхарехи дика кхеташ хила веза яхилга. Цудухьа хадданза шийй идейно-теоретически боарам лакхбеш хила веза из. Агитатора хьалхашка латтарех лоархIамегIа дола декхар да парте решене, цар политически а практически а лоархIамах нах дIакхетабар. Из гIулакх а дизза кхоачашдулургдац теори кIоаргга ховш из веце...

Наха юкъера политически болх тоабара даькъе белгалде доагIаш да цхьаькха хIама а. ХIанз а цхьайолча моттигашка нахацара кхетама болх бераш алхха «штатни» агитатораш ба. Дукха коммунисташ, къаьстта кулгалхой бараш, цу балха юкъе кIезига дакъа лоацаш ба, хIаьта эггара дукхагIа а хадданза а къахьегамхошца беседаш е езараш а уж ба.

ХIана агитатораштa хьалхашка латтарех лоархIаме декхараш да КПСС Централни Комитета сентябрьски Пленума решенешта пропаганда яр, парте XXIII-ча съезда дикача хьокхамашца накъа баха къахьегамхой оарцагIбахар, хIанз шерра дIаяьржа йола халкъа судахой харжара кампани дика вIаштIехьъяьккха чакхъяккхар. Уж декхараш дизза кхоачашдара агитатораштa новкъостал деш, царна нийса лостам телаш хила еза партийни организацеш.

С. НОТИЕВ,
КПСС Грозненски горкома пропагандаи агитацеи отдела инструктор.

ПАРТИЙНИ ДЕШАРА — ЦАХАДДАШ ТЕРКО

Ши бутт бIабаьннаб коммунисташи парте боацараши партийни дешара тайп-тайпарча звеньяшка дешаш бола. ХIанзара дешара шу вай партеи мехкеи вахарерча белгалъяьнна йола событи — промышленноста ду доал дIахо эргадаьккха тоадара, промышленни производства планировани тоаяра, экономически стимулировани чIоагIъяра лоархIамера гIулакхаш чакхдаха оттадаь КПСС ЦК сентябрьски Пленум хиннача хана дIадоладеннад. КПСС ЦК Пленумо хьалхашка оттадаь декхараш толаме кхоачашделга вай кадраех, цар знанеех, марксистско-ленински теори цар кIоаргга Iомаярах, Iилман коммунизма положенеш практически балха тIа лелае харах тийша хургда.

Ленински района партийни организацешка хIанз болх беш я коммунисташта лерргагIа марксистско-ленински образовани лулга Iалашдеш йола партийни дешара шерра система — юкхьанцара политически школаш, марксизма-ленинизма лардий школаш, теоретически семинараш, агиткoллективай кулгалхой районни школа, пропагандистий семинараш.

ХIанза ала йиш я партийни дешара тайп-тайпарча звеньяшка хьалхарча шин бетта яь занятеш, массаза а, чулоацам дика болаши дешар дика вIаштIехьдаьккхаи чакххийннай аьнна. Коммунисташеи парте боацарча новкъосташеи дика могаеш я партийни дешара керда система.

Сакъердаме а чулоацам дика болаш а ю занятеш швейно-трикотажни объединене марксизма-ленинизма лардаш Iомаеча школе. Ше хьехаш бараштa духьал водача хана бокъонца кийчо ю пропагандиста Иван Петрович Цыганкова. ЦIаькха а кхы цIаькха а дийше шаьрду «Товарни производство. Товари ахчеи» яхача темана могадаь К. Марксеи В. И. Ленинеи балхаш, политэкономе учебникаш тIара мегаш йола разделаш. Цудухьа тамаш а яц, деша баьхкараш цунга ладувгIа дог доагIаш хилар, цар цIенхашттаи уйла тIаяхийтаи шоашта хьеха предмет Iомадеш хилар. Товарни производство дегIаяр хьахьокхаш дола книжкаш дуккхача новкъосташа кIезига дийша ца хилар теркал а даь, паргIатта дIа-хьа собеседовани а еш занятеш йир пропагандиста. ЛадувгIараша хаттараш а шоаш дора, царна жопаш а шоаш телар, цхьанне ца оалаш дисар вокхо дIакхоачашдора, къувсар. Дувцаш дола дешаш кхетамна нийсача новкъа а лесталеш, Иван Петровича вIаштIехьдаьлар тема керттера дешаш деша багIараша цIена кхетаделга, цо царна новкъостал дир цун керттера теоретически положенеш кIоаргагIа кхетаяра.

Занятеш дика дIахьу КПСС истори Iомадеча «Красный молот» яхача заводерча семинарски группе. «Болхлой болам хьахилари марксизм Россе йоаржаяри» яхача темах яьча занятешка дика кийчо йир пропагандиста нов. Кузнецова. Марксизм дегIаяра исторически хьалаш дийца ваьпначул тIехьагIа, нов. Кузнецова дIахо ювц Россерча кортмукъален болама кхаь ханах российски социал-демократех хьалхагIа хиннача революционни демократий гIулакхий исторически лоархIам.

Мишта вIаштIехьбоаккхаш бу семинара болх? Шоаш диллача дийнахьа бетта цкъа гуллу новкъостий. Шоаш хержа тема кийчъеш хул уж цу бIаргчача бетта. Занятешка, массаза а ешаш хул деша багIараша кийчъяь доклалаш.

АргIанара заняти хилале дуккха хьалхагIа семинара кулгалхошца цхьана доклада план оттаю докладчика, цу темах деша деза литература белгалду. Уж дерригаш дешаш йоазув деча машинкаца кепа техе деба а дийя, семинаре дакъа лоацаш мел болча наха дIадекъ, хIара сага цхьацца экземпляр кхоачаргйолаш. Докладчика 30 минут ха лу, вож юхейиса ха деша багIарий хаттараштеи цар къамаьлаштеи ют. ДукхагIа йолча хана оттаяь ши сахьат ха тоъац занятешта. Из хул ювца оттаяь тема новкъосташа теркалъярга хьежжа.

Занятеш дика хул консервни завода, кога гIирсий фабрика, гаражни оборудоване завода, таксомоторни парка, дуккхача кхыча предприятей парторганизацешка.

Парте членашта теоретически образовани ялара уйла дукхагIа тIайохийташ хилар укх дешара шера дукхагIа белгалйоалаш йола башхало я. Из — вахаро ше, тIа-тIа чоалханегIа хулаш долча коммунистически общество хьалъяра декхараша, вай кадрай политически культурни боарам лакхбаларо дIадехар. Кхетадеш да, ладувгIаш бараш шоаш саготтеш долча хаттарашта хьалла дола жоп хиларга дегдоахаш, пропагантисташа общество дегIахара законаш кIоаргга Iомадара шоашта новкъостал дарга, чурчеи дунен халкъашта юкъерчеи вахара событешта революционни Iилма позицера анализ е шоаш Iомабарга сатувсаш хилар.

Наха историко-партийни, социально-экономически е философски знанеш дуккха ялар дац хIанз лоархIаме дар. Творчески уйлае Iомабе беза уж, коммунисташта новкъостал де деза общественни вахара процессаши явлении цар нийса кхетаяра наха юкъе политически болх бе уж Iомабара.

Цхьабакъда, вай партийни дешара система массаза а нийслац из иштта. Нохч-ГIалгIай художественни фонда, Челюскинций цIерахча, кинотеатра, телефонни станце, республикански больница, Нурадилов Ханпаший цIерахча драмтеатра парторганизацеша вIалла теркал а дац коммунистий политически дешар, пропагандистий балха тIахьожам лоаттабац, царна новкъостал дац. Цудухьа укхаза каст-каста юкъах йоах занятеш, деша багIача дуккхачар занятеш тIехъювлийт, эсала хул занятеш.

Шоай керттера уйла занятеш идейни чулоацам йолаш хилага тIаерзае еза партийни организацеша, деша багIараш политически литература тIа шоаш болх бе собеседованеш еча хьинаре дакъа лаца ховргдолаш Iомабе беза. Шоашта хетар бакъдолга тешавеш хьахьокха ховргдолаш Iомабе беза.

ХIаьта а, цхьаболча пропагандисташа из лоархIамера гIулакх теркалдац, цхьан хана еш хиннача тайпара ю занятеш. Школашкеи семинарашкеи деша багIараш тема творчески ювзача юкъе дакъа лоацаргдола, дискусси йолалургйола гIулакх де хьажац уж.

Дика ховш да, занятеш хулаш дола хьалаш лоадамбоаца гIулакх доацилга. ХIаьта а, дешар цIенхаштта дIадахьара кIезига тешаш болча хьалашка дIаболабир болх цхьайолча школашеи семинарашеи. ГIандаш, истолаш ца тоъаш йолча помещенешка де деза йоазош деи учебникаш, гойтара пособеш дешеи торо хилац деша багIарий. Саг цецвала хIама дац, цхьабола новкъостий книжкаш, конспекташ, тетрадаш а доацаш заняте аха балар. Ховш да, цу тайпарча дешарах кIезига пайда боалаш хилар. Партийни организацеша йоакхо е еза хIара предприяте, учреждене пропагандисташкеи деша багIарашкеи паргIатта Iе а лерттIа болх бе а йиш хургйола тайпа помещенеш занятеш яра хилийтара.

Партийни дешар дика вIаштIехьдаьккхаи чулоацам дика болаши хилийтара дешаш Ленински района партийни организацеша шоай керттера уйла тIайохийташ да. Из эргадаккхара даькъе хIанз а хьалхара гIанаш мара даьхалац. Оаха тхоашта хьалхашка декхар оттадаьд: коммунисташа марксизма-ленинизма керттера доакъош кIоаргга, лерргаIа Iомаделга Iалашде занятегара занятега идейно-теоретически методически боарам лакхбе.

Вай парти шийй XXIII-ча съездага кийчлуча хьалашка дIадодаш да хIанзара дешара шу. ХIара денна дукхагIа шерлу наха юкъе беш бола идеологически кхетама болх. ХIара партийни организаце, берригача коммунистий сийлен декхар — хьатIайоагIача съезда коммунистaштеи парте боацараштеи марксистско-ленински образовани ялара даькъе керда толамаш а доахаш накъа дахар.

Е. ЧЕРНЫЙ,
КПСС Ленински райкома пропагандаи агитацеи отдела заведующе заместитель.

ВАЙ ДОТТАГIЧУН ИСКУССТВО

Укх деношка Нохч-ГIалгIай изобразительни искусства музее хьахьокхаш я Азербайджански художника Наджафзаде Кямаля балхий выставка.

Вай республика тIехдикача халхархочо Эсамбаев Махьмуда керттера роль а ловзаеш И. Базоркина сценарех дола «Со халха вуврг-ва» яха кинофильм оттадеча дакъа лацарах 1964 шера Нохч-ГIалгIай искусства заслуженни деятель яха цIи елар цунна.

Гаьнара исторически овла болаш да азербайджанеи нохч-гIалгIайи къамашта юкъера культурни бувзами доттагIали.

Из кинофильм Баку арахецари таханара художника Наджафзаде балха выставкеи вошал долча шин къаман культурни бувзама дика традици дIахо яхьар да.

Наджафзаде балхаш чIоагIа безам тIаозаш да. Из кинохудожник ва, амма цунца цхьана станкови живописеи графикеи болх бу К. Н. Наджафзаде.

1962 шера СССР-а кинематографе Министерства викал а, 1964 шера турист а волаш доазол дехьа хиннача Наджафзаде зарисовкаш, эскизаш, портреташи жанрови картинаши долаш йIаьхий материал ера.

«Кабаре», «Музыкант», Сагрикпа», «Обездоленные» яхача сурташ тIа Малхбузехьарча мугIарерча наьха халеи гIийлеи вахар а, хала кхел а, хIаьта цунца цхьана цар доккха къонахчал, духовни рузкъаш, хозал хьахьокха торо хиннай художника. Цу балхаша бIарахьежарий теркам тIаоз. БIаргадайначун уйла яйт, социализма дунен сага сийрда дог, гIоза вахари капитала саг ца везача дунен мугIарерча сага вахари вIаши циста торо хулийт Наджафзаде балхаша.

ЧIоагIа безам тIаозаш да пейзаж тIайола художника сурташ а. Кхетамца йоккхийча планех пайда эцарца, ший тайпарча композицеца, станкови живопись язъеш кинематограферча элементех пайда эцарца сийрда, къаьгта сурт оттаде торо хул художника.

Малхбузехьарча городий планировкай белгалои архитектурни оформленеши цика хьахьекхай художника ше яьча городий пейзажаштеи наброскаштеи.

Хьежача нахеи критикашеи дика могаеш дIайихьар из выставка Баку.

Наджафзаде выставкага хьежар чIоагIа духовни вIаьхий а хургва дукха эстетически тIехьале а кхоачартья цунга.

Вай доттагIа Наджафзаде дика могашали ирази долаш хилар лов вайна. Дика толам балба цун дIахо ший творчески балха тIа.

Б. ДАУРБЕКОВ,
Нохч-ГIалгIай педагогически института студент.

Къовсам бужаш бац

ЛОНДОН, 27 ноябрь. (ТАСС). Къулбехьен Родезерча английски губернатора Хэмфри Гиббса селхан цIаьнха а тиганзар ший гIуланха тIара отставке ваха а е Солсберерча ший резиденцера — «Гавернмент-хауззера» дIаваха а, яхаш хоам бу Рейтера агентства корреспондента Солсберера.

Ховш ма дарра, Смита расистски правительства Гиббсагара хьадийхад цо губернаторски резиденци ютилгеи мехнара из дIаводилгеи. Шоаш яхар кхоачашдар духьа расистски Iаьдалаша городской телефонни бувзамах дIахоадаьй резиденци, хIаьта цунна чуйоагIа свети гази дIахоадаергья аьнна кхерам тIа а тессаб.

Ший хана Гиббса хьакхайкадир Къулбехьен Родези «ший лоIам» тIа ялар Смита хьахьер законах дац аьнна, хIаьта Смити цун министраши шоай «гIуланхаш» тIара дIа а баьхар. Цхьабакъда, хабарал дIахо кхы гаьна дапанзар гIулакх. Английски правительства а иштта, «экономически санкцеш» духьалйоахаргья аьнна кхерам тIа а тесса, тIема низ дуxьал баккха тиганзар Смита «мятежни режима».

Къулбехьенродезийски патриотий организаце — Зимбабве яхача африкански халкъа союзо цунца дувзаденна е а йоагIаш бехке ю английски правительствои Солсберера цун викали Къулбехьен Родезе порядок хилийтараи дукхагIа болча африканций законни Iаьдая оттадараи хьаьдда дола гIуланхаш чакхдаха ца лоархIабеши ца ловши уж хиларах.

Запу яхача лондонски бюрос кепа теха араьнкхача заявлене тIа хаттар нийса ду: нагахьа санна Смита гIуланхаш шийна ховшше а могаде безам болаш ше веце шийна новкъостала бIунаш е полици оарцагIа а хIана яккхац, мятежник Смит хIанзалца ца лоацаш а мишта лелийт губернатора.

Доьзол дехьара

ХО ШИ МИНА ЗАЯВЛЕНИ

ХАНОЙ, 27 ноябрь. (ТАСС). «Нагахьа санна США империалисташа шоай агресси соцайой, Вьетнаме пусахьате машар юхаоттаргба», — аьлар президиума Хо Ши Мина, машар бахьан долаш къовсам лоаттабеча воккхача американски шин деятела яйтача посланена ше жоп луш.

Вьетнамски информационни агентства беча хоамах, президента Хо Ши Мина жоп луш кхетамера ядерни политика лелаяра тIехьа къовсам лоаттабеча американски Къаман комитета кулгалхошка — д-рга Бенджамин Спокагеи профессорга Стюарт Хьозагеи яхьийтача послане тIа, белгга аьлча, йоах:

«Вьетнама Демократически Республика правительства 1965 шера 8 апреле йиъ пунктаца дIахьекхай ший позици. Цу позицена ларде яда вьетнамски халкъа керттера къаман бокъонаш Вьетнаме бокъонца долаш долча хоамашка хьежжа бакъаьь дIатIайийца йола 1954 шерара Женевски соглашенеш. Женевски соглашенеш телхаеш бола американски империалисташ — агрессораш. Вьетнамски халкъ агрессе качбена бала токхаш да».

«Цу тайпара позици, — йоах ДРВ президента, эггара нийсагIа йола ларда я вьетнамски американски халкъий а дерригача дунен тIарча машара а хьашташка хьежжа вьетнамски американски халкъий а дерригача дунен тIарча машара а хьашташка хьежжа вьетнамски проблема къоастаяра».

Ше жоп луш яхьийтача послане тIа Хо Ши Мина могабир США правительства Вьетнаме лоаттабу зуламера агрессивни тIом сов чехка соцабайтар духьа, ДРВ территорена фецара чуетта бомбаш соцаяйтар духьа, американски бIунаш арадахийтар духьа, демократически паргIатонаш бахьан долаш, расови дискриминацена духьала американски халкъо лоаттабу къовсам.

ИНДОНЕЗЕРА ХЬАЛ

ДЖАКАРТА, 27 ноябрь. (ТАСС). Индонезе хIанз а тIакхувши лувцаш чубехкаши ба Компартеи кхыча прогрессивни организацей членаш. Алхха цхьан Пекалонгана (Центральни Ява) яхача районера лаьцав 4 эзар совгIа КПИ члени сочувствующии. АНТАРА яхача агентства беча хоамах «30 сентябрерча боламца» вувзаденна хиларах дегабуам а баь Дандунгерча «Паджаджаран» яхача университетера дIаваьккхав 227 студент. ТIема Iаьдалий викало Джокьякарте, Центральни Яве, хьакхайкадир, кастта лира гIулакхаш чакхдоахаргда «Гаджа Мада» яхача джокьякартски университета студенташта духьала. Иззамо бехк ба цу студенташта бе лаьрхIар а.

ФРАНЦУЗСКИ СПУТНИК СИГАЛЪЯХИЙТАР

ПАРИЖ, 27 ноябрь. (ТАСС). «А-1» яха ший эггара хьалхара Лаьттан спутник селхан сигала яхийтай Франце. Из орбита тIа яьккхар Алжирерча хьаштдолчахьа лестаеча снарядашта тохкам беча Хамагир яхача французски центрера хийцача «Диаман» яхача кхо лагIа долча ракета новкъосталца. Спутника дозал 42 килограмм да.

ЛЕОПОЛЬДВИЛЬСКИ РАДИО ХОАМ

БРАЗЗАВИЛЬ, 27 ноябрь. (ТАСС). Леопольдвильски радио чу гIолла хьакхайкаьча конголезски военни Iаьдалий коммюнике тIа йоах, лаьца воалла хьалха хинна Конго премьер-министра заместитель Антуан Гизенга селхан Iурра набахтара хьахийцав.

Цу цхьан ханна Конго хьакхайкадаьд ерригача «подрывной организацей» гIулакхаш дийхкад аьнна.

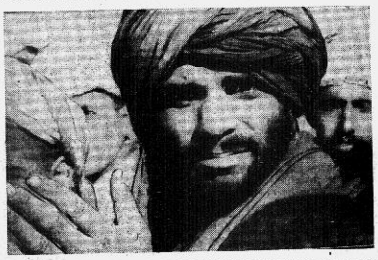
Патрис Лумумбай кабинете премьера заместитела гIулакх дар Антуан Гизенгийга. Цул тIехьагIа. Стэнливеле волаш, Конго патриотически низашта кулгалдеш хилар из. С. Адулай правительство йолча хана А. Гизенга лаца а лаьца, Болабемба яхача гIайрен тIа Iовахьийтавар. Соахка аьхки Iаьдала керте эттача Моиз Чомбес А. Гизенга «мукъавалийтара» кеп оттайир. ХIаьта мадарра аьлча Баламбера хьа а возлаваь, цIагIара ара ца а воалийташ чувеллар из.

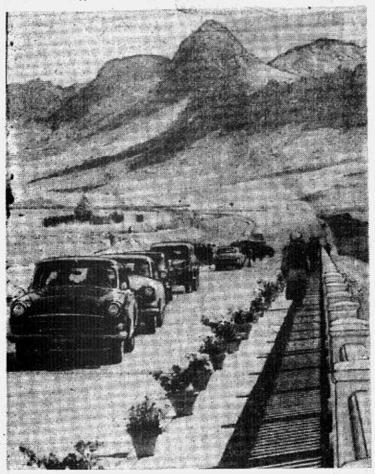
СССР-о технически новкъостал а деш автомобилаш лела 700 километр бIаьха Кушка—Герат—Кандагар бода никъ биллаб доттагIал долча Афганистане. Кердача автонаькъа тIа итташ аьшкабетонни тIаьш техкад, хьалъяьй бензозаправочни станцеши автомобилашта технически гIулакх ду станцеши, комфортабельни гостиницаш.

Афганистана экономикеи культуреи айяра боккхача лоархIаме хургба керда никъ.

Сурташ тIа: автомобильни никъ хьабеллача дийнахьа. Никъ хьабелларах ловца боаккхаш ва афгански ахархо.

ТАСС-а къаьстта корреспондента **В. Соболева** сурт.

МИШТА ХУРГБА ДЕКАБРЬ

Декабрь — Iан хьалхара бутт. Къилбаседене хьалхагIа долл Iа. ТIагIолла шан тIоа а доацалийя дIаотт Iамарчи долха хиши, гIорадаь лаьтта кIайча кетара юкъедолл лайво. Березови рощаши хьун петараши шийла дотув лепадеш латт. Укх шера хьалха денад Iа. Кхыметтел юкъерча шоралашка а ноябрь бетта кхаьчад из.

Сенца гIаддугаргда вай е сагогдергда декабро?

Массазарчул шийлагIа хургья вай мехка территоре доккхагIа долча даькъа тIа. Бакъда, массазарчул 2—4 градус лакхагIа хила мегаш я температура СибарегIенеи Дальни Востокеи цхьайолча районашка.

ГIаьххьача шоралашка боарамал кIезигагIа хургья йоачаш, Советски Союза вокх территоре тIа — дукхагIа а боарамага кхоачаш а. ДукхатIа хила мегаш я кхаьла а йолаш, йоачаш а елхаш йола погода — лоа, цкъаза тIаьда а долаш, цхьаццанахьа дарц а хьувзадеш, дохк а доаллаш, ша а белхаш. Мехка къулбехьенгахьеи Средни Азеи дукхагIа хургья лоадама йоачаши юкъ-юкъе хувцалуши морхаш а йолаш, юкъ-юкъе догIа а вIашагIъувш догIеи лоаи а делхаш йола погода. Геттара чIоагIа мух хургба Къилбаседенеи Прибалтикеи.

Союза европейски территоре тIа хьалхарча пхе дийнахьеи кхоалагIа декада юкъекхаьчача ханеи (къулбехьене шоллагIа декада чакхдоаллаш — кхоалагIъяр йолалуш) температура дийнахьа дикка кIаьдъяллалцеи, хIаьта къилбаседене ноль градусага кхаччалцеи лакх а луш. Дикка шеллургья кхоалагIачеи тIеххьарчеи пятидневкашка: кIезигагIа хилча къилбаседене минус 25—32 градусага кхаччалца, центральни районашка — минус 15—20, къулбехьене — минус 10—15 градусага кхаччалца.

Прибалтике белггала укх тайпара я ала йиш йолаш погода хургьяц: бутт юкъебахача хана минус 3—7 градус, Украинеи, Кавказеи — шийла. Бутт юкъебаха гаргакхаьчача хана а тIеххьарча пятидневке а 13—18 градусага кхаччалца, Украина къилбаседене 20 градусага кхаччалца шелал. Хьалхарча пятидневкеи шоллагIа декада чакхдоалаш — кхоалагIдар долалуши дикка йIоахлургья — дийнахьа 7 градусага кхоачаш, къулбехьене — нолал лакхагIа 12 градусага кхоачаш, декада чакхдоалаш Украине дарц хьаувзадергда. Дуккхача шерашка юкъера лаьрхIача хинпараш миссел йоачаш хургья. Крымеи Iаьржача форда йистерча Кавказеи курорташка 17-чеи 23-чеи декабра юкъерча хана йIайха хургья: плюс 15—20 градус.

Геттара чIоагIа хувцалуш, лоа а делхаш, дарц а хьувзадеш, дохк а доаллаш, чIоагIа мух а хьекхаш а белхаш, температура цкъа цIаьхха чIоагIа шеллуш, тIаккха йIоахлуш погода хургья **Казахстанеи Малхбузен СибарегIен** къулбехьарча оагIорахьеи. Температура дикка лохлургья (минус 25—35 градусага кхоачаш) бутт юкъебаха гаргакхаьчача ханеи кхоалагIча декадеи. Казахстана Къулбехьарча даькъа тIа кIаьдъяла тарлу шоллагIча пятидневке.

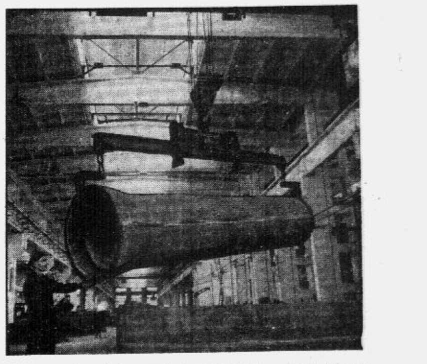
Малхбоален СибарегIа алхха цхьан Читински областе духагIа латтаргья кIезига морхаш а йолаш, лоалама йоачаш а йоацаш йола погода. 50—55 градусага кхаччалца шийла хургья шоллагIча пятидневкеи шоллагIа декада чакхдоаллаши. Бутт юкъекхача гаргагIертача хана шелал лаьгIлургья.

Средни Азе температура каст-каста хувцалуш хиларца белгалбаргба декабрь. Шеллургья кхоалагIчеи тIеххьарчеи пятидневкашка, ртутни такилг минус 13 градусага кхоачаш лохденнача хана. ХIаьта шоллагIчеи диъалагIчеи пятидневкашка айлургда из плюс 20 градусага кхоачаш.

Дальни Востоке — каст-каста лоаш делхаргда. Форда йистаца хьекха мух чIоагIлургба секунда 15—20 метрага кхоачаш. Приморски крае Iуйрешка дохк хургда. Континентальни районашка шийла хургья минус 25—30 градусага, Магадански областе минус 50—55 градусага кхоачаш. ХIаьта форда йистаца — минус 18—25 градус. Цхьабакъда, кхыметтел цкъаза Чукотке кIаьдъяла тарлу ноль градусага кхоачаш.

Лариса РУДЧЕВА.
Прогнозий Института Iилмай болхло.

(АПН).

Запорожье болх бе йолаеннай электропередачай линей аьшкабетонни турбайи опорайи завода хьалхара аргIа. Предприяте хьалхарчеи шоллагIчеи аргIай проектни низ — шера 48 эзар кубометр къаьстта аьшкабетонни хIамаш.

Сурта тIа: завода кийча продукци — аьшкабетонни турбаш.

А. Красовске сурт.

ТАСС фотохроника.

БУРУВ ТОХАРА РЕКОРД

Селхан Каспийски форда чу зула скважина-рекордсменка йоаккхаш бурув теха даьннад. Из гIулакх кхыметтел зуладерзадаь бурув тохара прогрессивни метод эггара хьалха дIайолаяьча Азербайджана а керда да. 3,4 километр йIаьха къорг нийсса Iочуйоаккхаш яларе хила езачул 1.150 метр зула яьннай. Иштта из зула яккха вIаштIехьдаьннад эггара хьалха.

Юххьера денз хьайолаяь проектни кIоаргалга кхаччалца скважина яьккхай дуккха арахецаш долча Дай-мехка турбобуроца. Къорг эггара дукхагIа зула яккха — 40 градус — вIаштIехьдаьлар отклонителашца. Массехк бIаь метр скважина дIачукIоаргъяллалца лайра къаьсттача стабилизаторо иштта из зула ялар. Из ший тайпара оборудовани, конструкци а оттаяь, кийчъяьй Азербайджане.

Редактор М. К. ЛЬЯНОВ.

ЛадувгIа

30 ноябрь, 1965 шу

РАДИО: 6.30 — Юрта боахама болхлошта передача (эрсий меттала). 6.45 — РВ—23-и УКВ цхьоалагIча программеи гIолла ашараш. 6.45 — Горсете гIолла хоамаши ашараши. 7.10— «Грозненский рабочий» «Комсомольское племя» газетий обзор. 7.20 — Передачай программа. 8.20 — «Сердало» газета оагIонаш тIара. 8.30 — Ашараш. 8.45—«Къона тIехье» яха передача (гIалгIай меттала). 15.00 — Ерригсоюзни а дунен халкъашта юкъерча а конкурса лауреата Беляева концерт. 15.30 — «Къонал» яха передача (гIалгIай меттала).15.45 — «КПСС ЦК сентябрьски Пленума решенеш вахаре кхоачашъеш» яха беседа (нохчий меттала). 16.00 — Ашараш. 16.15 — «Социалистически яхь дIайолаяьраш болча» яха очерк (эрсий маттала). 16.30 — Индустриальни Нохч.-ГIалгIайче. Промышленноста болхлошта йола передача (эрсий меттала). 16.45 — Керда хоамаш (гIалгIай меттала). 17.00 — Керда хоамаш (эрсий меттала). 17.15 — Моттигерча авторий музыка. 17.45 — Керда хоамаш (нохчий меттала).

УКВ: 9.00—«Фу юкъедихьад советски музыко дунен музыкальни искусствана юкъе?» — яха беседа. 10.00 — Шостаковича иттлагIа симфони. 10.50 — «Кхоачара цIя» яха берашта йола радиоспектакль. 11.50 — «Iуйре» яха кинофильмана йолча музыка тIара Амирова симфонически сюита. 19.00 — «Баянист Александр Полудницин» яха концерт-очерк. 19.30 — «Сомадаьккха эхь» яхача спектакла монтаж (нохчий меттала). 20.35 — «Тайгейзер» яха Вагнера опера.

Хьажа

ТЕЛЕВИДЕНИ: 12.00 — Кинонихъбара клуб. 12.20 — «Оакхарий лувцараш» яха художественни фильм. 18.25— Телевизионни кердадараш (нохчий меттала). 18.40 — Юрта боахама шера итогаш. Беседа (гIалгIай меттала). 19.00 — Английски метта урок. 19.20 — Партийни организаци наха коммунистически кхетам балари. 19.35 — Толам баккхара йола ларда и кадраш хьахаржари царна кхетам балари. 20.15 — Доаханга Iа доаккхийтилга дIадоладеннад. 20.35 — Телевизионни кердадараш. 20.50 — «Набарах дайна гIа» яха художественни фильм.

Музыкальни школе

ВорхI шу да Науре музыкальни школа хьайийла. Цу юкъа дукха музыканташ кийчбаьб школа коллективо. ХIанз 105 саг кIаьнки йиIиги деша багIа школе. Коллектив йоккха еце а дика балха опыт йолаш, ший професси дика йовзаш я.

Фортепьянеи баянеи классах урокаш телаш 6 преподаватель ва школе. Хьехархоша низ а хьинар а кхоацаш шоай йолаш йола знанеш берашта дIаялара.

Музыка дукха езаши цунах дика кхеташи дукха дешархой ба школе.

Каст-каста районни культура ЦIагIа отчетни концерташ тел музыкальни школа дешархоша. Укх шера декабрь бетта денз хIара беттабетта радиоца концерташ теларгда цар.

Б. РУСЛАНОВ.

ЯЩУР — КЪАЬСТТА КХЕРАМЕ ЛАЗАР

СПЕЦИАЛИСТА ХЬЕХАМАШ

Инфекционни, чIоагIа хало еш а Iалаьмате чехка даржаш а долча лазарех да ящур яха лазар. Юрта боахамерча хьайбаех из лазар кхеташ хул доаханна, жена, хьакхарчашта, кхыдарашта.

Ящур яхача лазарах цамогаш хила йиш я нах а, къаьстта а бераш. Лазар хьедер — массехк тайпара фильтрирующий вирус. Арахьа йолча хана чIоагIа са долаш хул из. Масала, ахкан замалахьа даьгIенашка нийсъенна вирус массехк ди-бийса даьлча ла, гуйран бетташка кхо кIира доакх, Iаьн замалахьа вирус хьоарчалу, цхьабакъда, леш хилац, лазар хьоаде могаш хул. Кхыча бесса, йIовхала духьалъотта кIезигагIа низ хул вируса: 50 градусал лакхагIа йIовхал хилча, сихха еле дIайоал. Из хьа ца хилийтара еттача молхаех эггара дикагIа я садукъача натре (каустически сода) 1—2 процентни раствор.

Лазар эггара дукхагIа доаржадераш цамогаш дола хьайбаш да. Царех хьа а къесташ доакъараш, хий, кхыйола гонахьара хIамаш бIехъю ящура вирусо. Лазар дIа-юха доаржадерех хила тарлу нах а, хIаьта иштта из лазар ца кхеташ дола хьайбаши коа тIара оалхазараши а. Лазар хьадалара иштта чIоагIа кхераме я цу лазарах цамогаш хиннача хьайбай продукташ а (дулх, шура, тха).

Хьайбашта лазар кхета йиш я дуача доакъарашка гIолла а, хIаьта иштта цIека хиннача човнага гIолла а. Кхыдола дуккха инфекционни лазараш санна доацаш, ящур яха лазар атта дIа-юха доал пхьан хьайбагара кхыча хьайбага. Лазар дIа-юха далара паькъаш бе-бе да. Цхьабакъда, керттерча даькъе хьайбашта лазар дIа-хьа доал даьгIенашкеи чудоахкачеи уж цхьана хилча, юкъелелаеча хIамашка гIолла. Инкубационни ха (вешта аьлча лазар хьедеш йола вирус кер чу яьлча денз лазара белгало хьагучаяллалца йола ха) шин денгара 15 ди-бийсага кхаччалца йIаьхлу цхьаццадолча хьайбаша лазар тIаэцаш хиларга, лазар хьедергий дукхалгеи чIоагIалгеи, дуккхача кхыча бахьанашка хьежжа.

Лазар кхийттилга дикагIа гучадоал доахангара бага, барга юхерча цIека, шолхача баргашта юкъе хиннача човнашка гIолла.

Лазар дуккха а кIезигагIа кхет шамарех. Кер чу яьнна лазар хьедерг цIийца дегIах дIакхаст, тIаккха цу вай йийцача дегIа тIарча моттигашка тIадоал ахкаргаш-афташ. Уж «афташ» тIаяла йолаеннача хана температура чIоагIа лакхлу. Цул совгIа, цу хана деррига дегI а во хьал долаш хул, дуача хIаман чам бов, хIаьта деттача доахана шура чIоагIа кIезигъю. Цу лазарах баге йохар бахьан долаш доакъар (къаьстта а гIожагIдар) даа геттара хала хул, иштта мара ца дажаш дола хьайбаш юххера а чIоагIа тишлу. Уж тайпа моттигаш къаьстта дукхагIа хул Iан замалахьа. Хьайбай кхыча тайпашта из лазар доаханна санна хуле а, пхьацца башхалонаш шоай йолаш хул. Масала, женеи хьакхарчаштеи хула лазараш дукхагIча даькъе баргашта юхе гIолла хул, хIаьта из лазар царна кхетара белгало гучайоал уж астагIа лелхаш хиларца.

Харц даьлча Iалаьмате хала а дукха хьайбаш доалеш а хул ящур яхача лазаро. Цу лазарах укхаза 60—70 процент хьайбаш ла, къаьстта а къона долча хана. Хьайбаш дов сихха тиш а дале, дог талхарах.

Ящур яхача лазаро Iалаьмате доккха зе ду хьайбаш доадеш, уж тишдеш а цар продуктивность лохъеш а, хIаьта иштта дарбан-профилактически карантийни мероприятеш чакхъяхарга дукха ахчаш дIаухийташ а.

ХIанз деча дарбаша йиш хулийт унахцIена хьайбаш долча боахамашка лазар даржаргдоацаш соцаде. Профилактика еш маьхий деттарали къаьстта чакхйоахача ветеринарни мероприятели совнагIа, чIоагIа уйла тIаяхийта еза организационноболахамеи массазара - санитарнии мероприятеш бокъонца кхоачашъяра. Белггала аьлча, эггара хьалхарча аргIанна, цхьаккха дича а мегаргдолаш дац лазараш даьржача кхыча республикашкара доахан тIакхувлилгеи хьайбай продукташ тIакхухьилгеи, цу цхьан ханна колхозийи совхозийи хьайбай фермашка ухаргбоацаш совцабе беза арахьара тIаиха нах, йоагIаш йола санитарни порядок оттае еза фермашка: пах бахача пункташка чувоаллача а хьайбай помещенешка дIачувоаллача а массаза а латтаргйолаш дезобарьераш оттаю, беррига, хьайбай боахаме болх беш мел бола болхлой спецбаракъашца, кога гIирсаца шоай унахцIено лораергйолча кхыча предметашца Iалашбе беза.

Доккха а цIенхаштта а декхар да хьайбай боахамерча специалисташта тIалаттар. Уж декхарийла ба массаза а юкъарчеи бахача паьхеи хьайбашта хулача лазарашта духьала клинически мероприятеш чакхъяха, лазар кхийттад аьнна хеталуш йола белгало гучаяьлча, уж тайпа хьайбаш сов чехка дIакъоастадара де дезар де, диагноз бокъонца нийса йий хьажа а лазар боахамеи кхы дIахои ца даржийтара де дезар де а.

Арахьара лазар хьачу ца дайтар духьа хьайбаш доадеча моттигашка лоаттабеш бола ветеринарни медицински тIахьожам чIоагIбе беза (дехка деза къаьст-къаьстача коашка доахан доаделга, кхыча республикашкара тIакхихьа е ветспециалисташ хьажанза йола дулха-шурийи кхыйолеи хьайбай продукташ рынкашка йохкилга).

Из болх чакхбоаккхача доккха новкъостал де дезаш ба юрта Советийи милицеи болхлой. Цунца цхьана колхозий, совхозий фермашта вIалла юхе а доагIаргдоацаш совцаде деза бахача наьха доахан. хIаьта иштта тIехьа да воацаш юрта юккъе гIолла лела доахан а. Уж тайпа доахан дай боацаш лархIа деза.

Ящур яха лазар даржанза йолча районашка из чу ца дайтар духьа еча профилактике боккхача лоархIаме ба бахача наха юкъе, радиох, кепа йоазонах, собранех, кхычарех пайда а эцаш, беш бола хьехама болх. Ящур яхар паччахьалкхенна зе ие лазар долга а ховш, еррига общественность оарцагIъяккха еза лазарашта духьалара мероприятеш чакхъяхара.

Из боахама-политически декхар кхоачащдеча къаьстта бехктокхамера дакъа кхоач советски, партийни, юртбоахама органий балхашка санна, иштта боахамий кулгалхошкеи хьайбай фермашкарча специалисташкеи.

Деррига низаш оарцагIдоахаргда вай из унзара лазар воай республика территоре тIа ца гIаттийтара.

Е. ФИНК,
Грозненски района юртбоахама производственни управлене керттера лор.

Город Грозне, поселок Подгорни, переулок Промыслови, 7, яхаш йолча гражданкас **Ивановская** Вера Алексеевнас суде деннад город Грозне, пос. Подгорни, Автобуски переулке, 6, вахача ший марагара **Ивановский** Валентин Викторовичагара ше хьаллараx дола дош.
Дош дувцаргда город Грозне, Старопромысловски района халкъа суде.

Гор. Грозне, Ленински района, В. Терешковой цIерахча улицагIа, 11, кв. 42, яхаш йолча гражданкас **Файзулина** Римма Тимирбаевнас суде деннад г. Грозне, Победа проспекте, 4, кв. 12, вахача ший марагара **Алтухов** Николай Архиповичагара ше хьаллараx дола дош.
Дош дувцаргда город Грозне, Заводской района халкъа суде.

РЕДАКЦЕ АДРЕС: г. Грозный, Шеча фронтовикий улица, 15. Телефонаш: редактора — 2-41-23; редактора зам. — 12-07-01; бехктокхама секретара — 2-45-48; партийни вахареи, промышленнии, юртбоахамеи, культураи, письмойи отделий — 2-25-72; корректорске — 2-09-20.

АДРЕС РЕДАКЦИИ: г. Грозный, ул. Красных фронтовиков 15. Телефоны: редактора — 2-41-23; зам. редактора — 2-07-01; ответственного секретаря — 2-45-48; отделов партийной жизни, промышленного, сельскохозяйственного, культуры и писем — 2-25-72; корректорской — 2-09-20.

«Грозненский рабочий» издательства типографи, Революце проспект 7/54.

Типография из-ва «Грозненский рабочий», проспект Революции 7/84.

СФ05558. Заказ № 6610.